

PIIA AF URSIN, LEENA HAANPÄÄ, HANNA LAUNOKORPI, KATARIINA SIPILÄ
NUORET LUUPIN ALLA 2010

**Kyselytutkimus lasten ja nuorten hyvinvoinnista,
osallisuudesta ja vaikutusmahdollisuuksista
Varsinais-Suomessa ja Satakunnassa.**

Turun lapsi- ja nuorisotutkimuskeskuksen julkaisu 6/2013

Turun yliopisto
University of Turku

TURUN
LAPSI- JA
NUORISOTUTKIMUSKESKUS

Nuoret luupin alla -koulukysely 2010: 6.- ja 9.-luokkalaisten hyvinvointi, osallisuus ja vaikutusmahdollisuudet Varsinais-Suomessa ja Satakunnassa

Kirjoittajat: Piia af Ursin, Hanna Launokorpi, Katariina Sipilä, Leena Haanpää

Hankkeen rahoitus: Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Turun Lapsi- ja nuorisotutkimuskeskuksen julkaisuja 6/2013, Turun yliopisto

ISBN: 978-951-29-5358-5

ISSN: 1798-2979

Turku 2013

Sisällys

Esipuhe: osallisuus on tunnetta kuulluksi tulemisesta.....	4
1 Johdanto.....	6
2 Tutkimuksen tavoitteet.....	8
3 Tutkimuksen aineisto ja menetelmä.....	9
Tutkimuksen kohderyhmä, otos ja aineistonkeruun kulku.....	9
Taustamuuttajat.....	10
Luokka-aste ja sukupuoli.....	11
Perheen sosioekonominen asema.....	12
Perhetyyppi.....	12
Monikulttuurisuus.....	13
Aluemuuttaja.....	13
4 Nuoret vapaalla.....	14
Nuorten aika kuluu ruudun ääressä.....	15
Viihdemediat.....	19
Yhdistysaktiivisuus.....	21
5 Koulu.....	24
6 Poliitikka, yhteiskunta ja vaikutusvalta.....	29
7 Tiedonkulku ja turvallisuus.....	35
Mistä tietoa hankitaan?.....	35
Turvallisuuden kokeminen arjessa.....	37
8 Terveys.....	45
9 Työ.....	49
10 Minä ja tulevaisuus.....	52
Mikä on tärkeää ja miten lapset ja nuoret itsensä määrittävät?.....	52
Katse tulevaan.....	53
11 Yhteenveto.....	58
Lähteet.....	62
Liitteet.....	64

ESIPUHE: OSALLISUUS ON TUNNETTA KUULLUKSI TULEMISESTA

Nuorten osallisuuden ja kuulemisen mahdollisuuksista käydään julkisuudessa jatkuvaa keskustelua. Lasten ja nuorten osallisuuden säädösperusta on YK:n lasten oikeuksien sopimuksessa, perustuslaissa, nuorisolaissa, koulutusta koskevissa laeissa ja lastensuojelulaissa. Esimerkiksi perustuslaissa (731/1999) edellytetään, että ”Lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti”. Nuorisolaissa (72/2006, 8§) täsmennetään edellistä säätäen perusteet nuorten osallistumiselle: ”Nuorille on järjestettävä mahdollisuus osallistua paikallista ja alueellista nuorisotyötä ja -politiikkaa koskevien asioiden käsittelyyn. Lisäksi nuoria on kuultava heitä koskevissa asioissa.” Osallisuuden teema toistuu myös poliittis-hallinnollisissa ohjelmissa, joissa pyritään takaamaan nuorille ja lapsille erilaisia osallistumisen tapoja. Esimerkiksi Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelmassa vuosille 2012–2015 osallisuus, arjenhallinta ja yhdenvertaisuus muodostavat ohjelman kolmen kärjen (OKM 2011).

Lapsilla ja nuorilla on oikeus osallistua, ja tämä oikeus on vahvistettu edellä mainituin säädöksin. Säädöksissä korostuu osallisuuden tasavertaisuus, toisin sanoin kaikkia nuoria tulisi kuunnella ja kaikilla tulisi olla mahdollisuus osallistua. Kuitenkin vain harva nuori tuntee oikeutensa osallistua heitä koskevaan päätöksentekoon ja vielä harvempi tietää miten käyttää oikeuttaan (Ahokas 2010). Erityisen haasteen nuorten kuulemisen velvoitteelle tuo haavoittuvassa asemassa olevien lasten ja nuorten äänen esille nostaminen. Nuorten osallisuuden käänköpuolena onkin osattomuus, ts. sosiaalinen syrjäytyminen, jonka pysäyttämiseksi on etsitty erilaisia ratkaisuja jo pitkään. Sektoritutkimuksen neuvottelukunnan esiselvityksessä (2009, 31) esitetään yhtenä suosituksena alueellisen tiedontuotannon vahvistamista. Tällä päästään entistä paremmin käsiksi eri alueiden ja erilaisten nuorten elämäntilanteisiin. Kuntien talouspaineiden ja kuntamuutosten alla nuorten kuulemiskäytäntöjen ja tiedontuotannon vahvistaminen ovat entistä ajankohtaisempia, jotta yhteys nuoriin ei katkea.

Lapsista ja nuorista halutaan kasvattaa aktiivisia kansalaisia, halutaan että nuori osallistuu. Halu osallistua ei kuitenkaan yksin riitä, vaan tarvitaan myös halua osallistua. Tunne kansalaisuudesta on aina yksilöllinen ja henkilökohtainen, näin ollen osallisuuden keskiöön tulee nostaa erityisesti nuoren oma kokemus osallisuudestaan. Toisin sanoin: nuoret tarvitsevat tunteen siitä, että heitä kuunnellaan ja heidän mielipiteillään on vaikutusta. Tunne kuulluksi tulemisesta ei synny vain tietoa

välittämällä, vaan ratkaisevaa on tarvittavien tietojen lisäksi tarjota nuorille mahdollisuuksia itse kokeilla erilaisia vaikuttamisen muotoja. Oman osallistumisensa kautta he saavat onnistumisen kokemuksia, jotka edelleen lisäävät halua osallistua ja vaikuttaa.

Osallisuuden edistämisen avulla voidaan luoda edellytyksiä lasten ja nuorten hyvinvoinnille. Hyvinvointi määrittyy usein monitahoisesti, mutta yleensä sen kulmakiviksi määritetään fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset ulottuvuudet (Dolan ym. 2008). Jos nuorten kokonaisvaltaista hyvinvointia halutaan osallisuuden keinoin edistää, on käännyttävä heidän puoleensa ja oltava valmiita rakentamaan toimintaa yhdessä heidän kanssaan. Lapsi- ja nuorisoystävällisemmän yhteiskunnan saavuttaminen (vrt. OKM 2007) edellyttää myös lapsi- ja nuorisolähtöistä tutkimusta. Turun lapsi- ja nuorisotutkimuskeskuksen Nuoret luupin alla -tutkimushankkeella vastataan tähän tarpeeseen. Hankkeen päätavoitteena on tutkimustiedon jalkauttaminen käytäntöön. Tämä tarkoittaa konkreettista tutkimustiedon hyödyntämistä niin kunta- kuin yksilötasolla. Tässä tehtävässä kyselymme toimii pohjatyönä. Hanke tarkastelee lasten ja nuorten arkea laaja-alaisesti kyselytutkimuksen avulla. Tutkimushanke tuottaa tietoa nuorten kanssa toimiville ja nuorten asioista päättävälle taholle aluekohtaisesti. Kyselyn on myös keino kuulla nuorten ajatuksia heidän omasta elämästään ja kokemuksistaan vaikuttaa asioihin, jotka liittyvät heidän elämäpiiriinsä.

Käsissäsi on kyselymme peruseräraportti, jossa on esitetty tiivistetysti keskeiset kyselyn tulokset. Kyselystä saatua tutkimustietoa lasten ja nuorten arjesta jalkautetaan käytännön tasolle muun muassa kunta- ja koulukohtaisten raporttien avulla, joita on mahdollisuus tilata myös aihealueittain räätälöityinä. Näin pyrimme vastaamaan haasteeseen tutkimuksen konkreettisesta vaikuttavuudesta.

Nuoret luupin alla 2010: Hyvinvointi, osallisuus ja vaikutusmahdollisuudet Varsinais-Suomessa ja Satakunnassa on jatkoa Turun lapsi- ja nuorisotutkimuskeskuksen vuonna 2008 toteuttamalle Nuoret luupin alla -kyselytutkimukselle (Haanpää ym. 2009). Vuoden 2010 tutkimusta on rahoittanut Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Tutkimuksen käytännön toteutuksesta vastasi kokonaisuudessaan Turun lapsi- ja nuorisotutkimuskeskus.

Kiitämme tutkimukseen osallistuneita kuntia ja kouluja, sekä erityisesti opettajia, joiden panos tutkimuksen toteutuksessa oli tärkeä. Erityiskiitos kuuluu jokaiselle kyselyyn vastanneelle oppilaalle.

Turussa 18.1.2013

Nuoret luupin alla -hankkeen tutkimustiimi

1 JOHDANTO

Suomessa on pyritty järjestelmälliseen lapsi- ja nuorisopolitiikan edistämiseen jo neljän vuosikymmenen ajan. Näinä vuosikymmeninä on tuotettu monia lapsi- ja nuorisopolitiikan valtakunnallisia linjauksia, suosituksia, suunnitelmia ja ohjelmia. (Cederlöf 2011.) Yksi esimerkki edellä mainituista pyrkimyksistä on hallitusten lapsi- ja nuorisopoliittiset kehittämisohjelmat (OKM 2007; 2011), joiden tavoitteena on ollut Suomen kehittäminen lapsi- ja nuorisoystävällisemmäksi. Hallituksen kehittämisohjelmat perustuvat elämänkaaripolitiikkaan, jossa ihmisen kaari nähdään varhaisesta lapsuuden vaiheista jatkumona kohti itsenäistyvää nuoruutta ja aikuisuutta. Nuoruutta elämänvaiheena määritellään monin eri tavoin riippuen siitä, kuka määrittelyn tekee. Virallisen määrittelyn mukaan nuoria ovat kaikki alle 29-vuotiaat (Nuorisolaki 2006/72, 2§). Käytännössä nuoruus ilmiönä on aina myös aika-, konteksti- ja kulttuurisidonnainen. Näin nuoruuden tarkastelunäkökulman valinnan lisäksi on tarpeen kiinnittää huomiota siihen ympäröivään todellisuuteen, johon nuori kiinnittyy ja jossa hän toimii (Nivala & Saastamoinen 2007). Nuoruuden sidonnaisuus aikaan ja paikkaan konkretisoituu muun muassa Opetus- ja Kulttuuriministeriön kehittämisohjelman (2007–2011) arvioinnissa. Arvioinnissa nousi esille se, miten nopeasti asiantilat muuttuvat: tämän päivän Suomessa moni asia näyttäyty toisenlaisena kuin se on ollut kehittämisohjelmaa laadittaessa ja sen hyväksymisen aikaan, vaikka puhutaan vain viiden vuoden aikajaksosta (Nuora 2011). Esimerkkeinä arvioinnissa nimettiin nopeasti edennyt taantumavaihe ohjelmakauden alkupuolella, mikä jätti pysyviä jälkiä työllisyyteen. Sosiaalisen median ja ylipäätään sähköisen maailman todettiin muuttavan jatkuvasti toimintatapoja, rakenteita ja ihmisten välisen kommunikaation muotoja.

Tarkastellaan nuoruutta sitten kronologisen iän, juridisen aseman, biologisen tai psykologisen kehitysvaiheen, yhteiskunnallisen tehtävän tai kulttuuristen tunnusmerkkien perusteella (vrt. Nivala & Saastamoinen 2007), yhteistä kaikille näkökulmille on nuorten elämän ja elinpiirien jatkuva muutos ja muutoksen keskiössä oleva yksilöllinen nuori. Loppupelissä vain nuori itse voi tietää, mitä on olla nuori.

Millaista on olla nuori nykypäivän Lounais-Suomessa? Miten nuoret voivat ja mitä he ajattelevat tulevaisuudestaan ja arjestaan? *Nuoret luupin alla* -tutkimushankkeen tavoitteena on tuottaa tietoa lasten ja nuorten elinoloista, ajatuksista ja toiveista. Tätä tietoa tarvitaan niin nuoria koskevan päätöksenteon perustaksi, lasten ja nuorten kanssa työtään tekevien toiminnan tueksi kuin lasten ja nuorten oman äänen esiin saamiseksi. Tutkimushankkeen idea on lähtöisin Ruotsista, jossa nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia on tarkasteltu vuodesta 2001 lähtien "Unga Under

Lupp¹ -hankkeessa Ruotsin Nuorisoasiainkeskuksen koordinoimana (Ungdomsstyrelsen 2009). Hankkeen toi Suomeen Åbo Akademin Vaasan yksikkö, joka on toteuttanut *Under Lupp* - tutkimusta myös Pohjanmaalla vuosina 2005, 2007 ja 2010, kohderyhmänä 9.-luokkalaiset nuoret (Nordberg & Knuts 2007).

Turun lapsi- ja nuorisotutkimuskeskus toteutti kyselyn Varsinais-Suomessa ensimmäisen kerran syksyllä 2008, jolloin sen kohderyhmä laajennettiin koskemaan myös alakoulun 6.-luokkalaisia. *Nuoret luupin alla 2010* -kyselylomake perustuu edellä esitettyjen hankkeiden malleihin, tosin joitakin mittareita ja osaa kysymyksistä on muokattu tutkimuksen tarkoitusta paremmin vastaavaksi. 6.-luokkalaisten lomakkeesta poistettiin joitakin kysymyksiä, jotka vuoden 2008 pilottivaiheessa osoittautuivat liian vaikeiksi tälle ikäryhmälle. Tästä syystä alakoululaisten kysely oli hieman yläkoululaisten kyselyä suppeampi.

¹ LUPP muodostuu sanoista lokal uppföljning av ungdomspolitik

2 TUTKIMUKSEN TAVOITTEET

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää varsinaissuomalaisten ja satakuntalaisten 6.- ja 9.-luokkalaisten oppilaiden osallisuutta, kuulluksi tulemista, vaikuttamismahdollisuuksia ja hyvinvointia.

Nuoret luupin alla -kyselylomake sisälsi seuraavat osiot:

- taustakysymykset
- vapaa-aika
- koulu
- politiikka, yhteiskunta ja vaikutusvalta
- tiedonkulku
- turvallisuus
- terveys
- työ
- minä ja
- tulevaisuus

Tavoitteena oli tuottaa tutkimustietoa lasten ja nuorten elämästä kunnallisen päätöksenteon sekä lasten ja nuorten kanssa työtään tekevien toiminnan tueksi. Tietojen avulla on mahdollisuus kehittää lasten ja nuorten vaikutusmahdollisuuksia omaa elämäänsä koskevaan päätöksentekoon. Tätä tietoa välitetään kaikille, jotka toimivat lasten ja nuorten parissa.

Raportissa käydään läpi kyselylomakkeen kaikki sisältöalueet pääpiirteissään. Tulokset esitetään tiivistetysti, lähinnä tarkastelemalla vastausten keskiarvo- ja prosentuaalisia jakaumia. Joiltain osin peilataan jakaumia myös eri taustamuuttujiin. Raportissa nimetyt aihealueet koostuvat edellä mainituista yhdeksästä eri teemasta sekä oppilaiden sosiodemografista taustaa selvittävästä kysymyksistä.

3 TUTKIMUKSEN AINEISTO JA MENETELMÄ

Tutkimus suunniteltiin kohderyhmän, otoksen ja aineistonkeruun osalta mahdollisimman vertailukelpoiseksi vuonna 2008 toteutetun ensimmäisen Nuoret luupin alla tutkimuksen (Haanpää ym. 2009) kanssa. Kyselylomakkeen suunnittelussa huomioitiin ne muutostarpeet, jotka edellisessä tutkimuksessa olivat tulleet esiin. Joitakin yksittäisiä kysymyksiä korvattiin uusilla kysymyksillä, jotta välttyttiin lomakkeen pidentämisestä. Vuoden 2010 kyselyyn lisättiin mm. kysymykset vastaajan ja hänen vanhempiansa synnyinmaasta. Näiden muuttujien pohjalta voidaan tuoda esiin myös maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten ajatuksia. Yläkoulun 9.-luokkalaisille tarkoitettu kyselykaavake oli hieman laajempi kuin alakoulun 6.-luokkalaisille suunnattu kyselylomake. Yläkoululaisilta kysyttiin vanhempien työllisyystilanteen lisäksi vanhempien koulutustaustaa. Työ ja tulevaisuus -osioon lisättiin kysymys tulevaisuuden toiveammattista ja kysymys siitä, mitä nuori uskoo vanhempiansa toivovan, että hän tekisi peruskoulun jälkeen. Molemmille ikäryhmille lisättiin koulu- ja tulevaisuusosioon kysymys, jossa vastaajan tuli arvioida, kuinka paljon koulussa omasta mielestä oppii tiettyjä asioita ja kuinka tärkeitä tietyt asiat ovat elämässä pärjäämisen kannalta. Arviointikysymysten laadinnassa otettiin huomioon vuoden 2008 Nuorisobarometrin kysymykset (ks. Myllyniemi 2008).

Tutkimuksen kohderyhmä, otos ja aineistonkeruun kulku

Tutkimuksen perusjoukon muodostivat 6.- ja 9.-luokkalaiset lapset ja nuoret Varsinais-Suomessa ja Satakunnassa. Tutkimukseen osallistui 5305 lasta ja nuorta yhteensä 39 kunnasta (Taulukko 1). Otos kattoi noin 30 prosenttia varsinaissuomalaisista ja hieman yli 40 prosenttia satakuntalaisista 6.- ja 9.-luokkalaisista oppilaista. Varsinais-Suomessa 6.-luokkalaisilta saatiin vastauksia enemmän kuin 9.-luokkalaisilta, kun taas Satakunnasta vastauksia saatiin 9.-luokkalaisilta hieman enemmän kuin 6.-luokan oppilailta. Ilahduttavasti vastausprosentti nousi hieman Varsinais-Suomen alueella vuodesta 2008. Vuonna 2010 kyselyyn vastasi kuusi prosenttiyksikköä enemmän kuudesluokkalaisia ja yksi prosenttiyksikkö enemmän yhdeksäsluokkalaisia kuin vuonna 2008.

Taulukko 1. Tutkimukseen osallistuneet oppilaat Varsinais-Suomessa ja Satakunnassa.

	Varsinais-Suomen oppilaat	Otos: Varsinais-Suomi		Otos: Satakunta		Luuppi 2010 N	
		N	%	Satakunnan oppilaat	N		%
6. luokka	4981	1660	33	2377	1019	43	2708
9. luokka	5397	1396	26	2768	1158	42	2597
Yhteensä	10378	3056	29	5145	2177	42	5305

Tutkimuksen kohderyhmän rekrytointi aloitettiin kesäkuussa 2010 tiedottamalla sähköpostitse Varsinais-Suomen ja Satakunnan sivistystoimenjohtajia ja koulujen rehtoreita syksyllä toteutettavasta Nuoret luupin alla -kyselytutkimuksesta. Lähestyimme kuntien sivistystoimia tutkimuslupapyyntöin heinäkuussa 2010. Tutkimuslupa myönnettiin 45 kunnasta. Tutkimuksen ulkopuolelle jäättyi kolme Varsinais-Suomen kuntaa ja yksi kunta Satakunnasta (liite 1). Seuraavassa vaiheessa otettiin yhteyttä tutkimusluvan myöntäneiden kuntien koulujen rehtoreihin, joita pyydettiin ilmoittamaan osallistumisesta tutkimukseen 13.9.2010 mennessä. Osallistumispyyntö lähetettiin myös erityiskouluihin. Lopulliseen otokseen saatiin vastauksia 39 kunnasta, joista tutkimukseen osallistui yhteensä 170 koulua, näistä 96 Varsinais-Suomesta ja 74 Satakunnasta.

Tutkimusaineisto kerättiin koulujen mahdollisuuksista riippuen joko *Webropol*-kyselynä tai kyselylomakkeella loka-marraskuussa 2010. Kysely oli mahdollista täyttää suomeksi tai ruotsiksi. Molemmat kyselyt oli esitettävä lapsilla ja nuorilla vuoden 2008 kyselytutkimuksen yhteydessä. Ohjeet kyselyn toteuttamiseksi ja paperiset kyselylomakkeet toimitettiin rehtorien nimeämille yhdyshenkilöille, jotka vastasivat tutkimuksen toteutuksesta kouluissa ja luokissa. Vastauksia kyselyyn saatiin yhteensä 5305 kappaletta. Näistä 72 vastausta jouduttiin poistamaan koulu, kunta ja maakuntakohtaisista analyyseistä virheellisen tai puutteellisen koulukoodin vuoksi.

Taustamuuttajat

Lasten ja nuorten vastauksia tarkastellaan yksinkertaisten jakaumien lisäksi myös eri taustamuuttujien valossa. Taustamuuttujien avulla voidaan selvittää, onko esimerkiksi tyttöjen, poikien, maaseudulta, kaupungista tai eri sosiaaliluokista tulevien lapsien vastauksissa eroja. Mikäli erot vastauksissa ovat tilastollisesti merkitseviä ($p < .05$) ja tarkasteltavan asian kannalta merkittäviä², on tulokset raportoitu. Taustamuuttujista luokka-aste ja sukupuoli esiintyvät vastauksia kuvaavissa kuvioissa ja taulukoissa

² Kyselyaineiston koko $N = 5305$ on niin suuri, että pienetkin erot voivat näyttäytyä tilastollisesti merkitsevinä. Tilastollisesti merkitsevä ero ei kuitenkaan välttämättä tarkoita sitä, että erot olisivat tutkittavan ilmiön kannalta merkittäviä. (vrt. Myllyniemi, 2008.)

yleisesti mukana riippumatta siitä, onko näiden ryhmien välillä eroja vai ei. Näiden keskeisimpien taustamuuttujien kohdalla myös erojen puuttuminen voi olla tärkeä tieto. Taustamuuttajat ovat koulua, kuntaa ja luokka-astetta lukuun ottamatta saatu vastaajalta itseltään. Taulukossa 2 on esitetty yhteenveto vastaajista keskeisimpien taustamuuttujien luokissa.

Taulukko 2. Vastaajien jakautuminen taustamuuttujien eri luokkiin.

	6.-luokka		9.-luokka		Yhteensä	
	N	%	N	%	N	%
<i>Sukupuoli</i>						
Tyttö	1304	48	1346	52	2650	50
Poika	1393	52	1245	48	2638	50
<i>Perheen (max) sosioekonominen asema</i>						
Korkea	1136	50	1202	58	2338	53
Matala	1160	51	880	42	2040	47
<i>Pohjakoulutus äiti</i>						
Perusaste	–	–	76	4	76	4
Keskiaste	–	–	1180	68	1180	68
Korkea-aste	–	–	488	28	488	28
<i>Pohjakoulutus isä</i>						
Perusaste	–	–	135	8	132	8
Keskiaste	–	–	1200	73	1195	73
Korkea-aste	–	–	319	19	319	19
<i>Perhetyyppi</i>						
Kahden vanhemman perhe	1975	74	1759	68	3734	71
Muu perhemuoto	710	26	825	32	1535	29
<i>Monikulttuurisuustausta</i>						
Suomalainen	2474	92	2394	93	4868	92
Monikulttuurinen	213	8	180	7	393	8
<i>Asuinalue</i>						
Kaupunki	1584	60	1489	58	3073	59
Maaseutu	1074	40	1086	42	2160	41

Luokka-aste ja sukupuoli

Vastaajista 2650 oli tyttöjä (6.-lk. 48 %) ja 2638 poikia (6.-lk. 52 %). Nuoret luupin alla - tutkimuksen kohdejoukon valikoitumiseksi 6.- ja 9.-luokkalaisiin vaikuttivat useat tekijät. Ensinnäkin tutkimuksessa haluttiin taata vertailumahdollisuus aiempiin tutkimuksiin, Ruotsin ja Pohjanmaan Under lupp -tuloksiin. Näissä tutkimuksissa kohdejoukkona olivat 9.-luokkalaiset nuoret. Kuudesluokkalaiset valittiin Varsinais-Suomen vuoden 2008 kyselyssä toiseksi tutkimusryhmäksi. Tutkimukseen haluttiin tietoa myös alakouluikäisten lasten mielipiteistä, sillä tästä ikäluokasta oli aiempaa tutkimusta hyvin vähän saatavilla. Vertailuasetelman säilyttämiseksi oli perusteltua sisällyttää molemmat ikäluokat myös vuoden 2010 tutkimukseen. Molemmat ikäluokat edustavat myös siirtymävaiheessa olevia nuoria, mikä mahdollistaa tiedonkeruun nuorten kehityksestä ja suunnitelmista erityisesti siirtymävaiheessa sekä alakoulusta yläkouluun että yläkoulusta toisen asteen koulutukseen tai työelämään.

Perheen sosioekonominen asema

Perheen sosioekonominen asema määritettiin vanhempien ammattiaseman mukaan. Ammattiasematietoja ei saatu rekistereistä, joten tiedot perustuvat siihen, miten lapset ja nuoret itse ymmärtävät vanhempiensa tämän hetkisen työllisyystilanteen sekä ammatit. Vastaajien ilmoittamat vanhempien ammattinimikkeet luokiteltiin Tilastokeskuksen Ammattiluokitus 2010³ mukaan (taulukko 3).

Taulukko 3. Vastaajien jakautuminen vanhempien ammattiaseman mukaan määriteltäviin luokkiin.

Ammattiasema	Äiti		Isä	
	N	%	N	%
1. Johtajat	52	1	143	4
2. Erityisasiantuntijat	668	17	619	16
3. Asiantuntijat	664	17	279	7
4. Toimisto- ja asiakaspalvelutyöntekijät	360	9	83	2
5. Palvelu- ja myyntityöntekijät	1241	32	367	10
6. Maanviljelijät ja metsätyöntekijät	127	3	216	6
7. Rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijät	121	3	1040	27
8. Prosessi- ja kuljetustyöntekijät	88	2	485	3
9. Muut työntekijät	225	15	106	16
10. Muut	344	9	524	14
Yhteensä	3890	100	3862	100

Mikäli vastaaja oli ilmoittanut vanhemman ammatin niin epäselvästi tai epäasiallisesti, ettei sitä voitu luotettavasti luokitella mihinkään edellä mainituista luokista, koodattiin se omaksi luokakseen. Tähän luokkaan tulleita vastauksia ei ole huomioitu analyyseissä. Epäselviä tai asiattomia ammatteja oli vajaa kuusi prosenttia 6.-luokkalaisten vastauksista ja vajaa yhdeksän prosenttia 9.-luokkalaisten vastauksista. Analyysijä varten perheen sosioekonomista asemaa mitannut muuttuja muutettiin kaksiluokkaiseksi: perheen korkea (1) tai matala (2) sosioekonominen asema (1 = luokat 1-4 ja 2 = luokat 5-9). Analyysissä vastaajien sosioekonominen asema määrittyi sen vanhemman mukaan, jonka ammattiasema oli korkeampi. Näin analyyseissä huomioidaan myös yksinhuoltajaperheissä asuvat vastaajat, jotka ovat mahdollisesti ilmoittaneet vain toisen vanhemman ammatin.

Perhetyyppi

Perhetyyppiä selvitettiin kysymällä nuorilta, asuvatko he 1) molempien vanhempien kanssa, 2) toisinaan isän toisinaan äidin kanssa, 3) vain toisen vanhemman kanssa tai 4) ei kummankaan vanhemman kanssa. Analyysijä varten vastausvaihtoehdot yhdistettiin kahteen luokkaan; kahden vanhemman perhe ja muu perhemuoto (1 = kahden vanhemman perhe, 2, 3 ja 4 = muu perhemuoto). Valtaosa vastaajista ilmoitti

³ International Standard Classification of Occupations, ISCO-08 (www.tilastokeskus.fi)

asuvansa molempien vanhempiensa kanssa. Kuudesluokkalaisista 74 ja yhdeksäsluokkalaisista 68 prosenttia asuivat molempien vanhempien kanssa.

Monikulttuurisuus

Monikulttuuristen oppilaiden määrä kasvaa kouluissa koko ajan, joten on tärkeää saada tietoa myös heidän arjestaan, ajatuksistaan ja toiveistaan. Tässä tutkimuksessa lasten ja nuorten monikulttuurista taustaa selvitettiin kysymyksillä vastaajan omasta, sekä hänen äitinsä ja isänsä synnyinmaasta. Vastaja luokiteltiin taustaltaan monikulttuuriseksi, jos hän itse tai hänen vanhemmistaan ainakin toinen on syntynyt ulkomailla. Tämän perusteella seitsemän prosenttia luokiteltiin monikulttuuriseksi. Tämä ryhmä oli varsin heterogeeninen, sillä kyselyaineiston vastaajien taustoista löytyi 84 eri kansalaisuutta. Näistä kolme yleisintä oli ruotsi, viro ja venäjä.

Aluemuuttuja

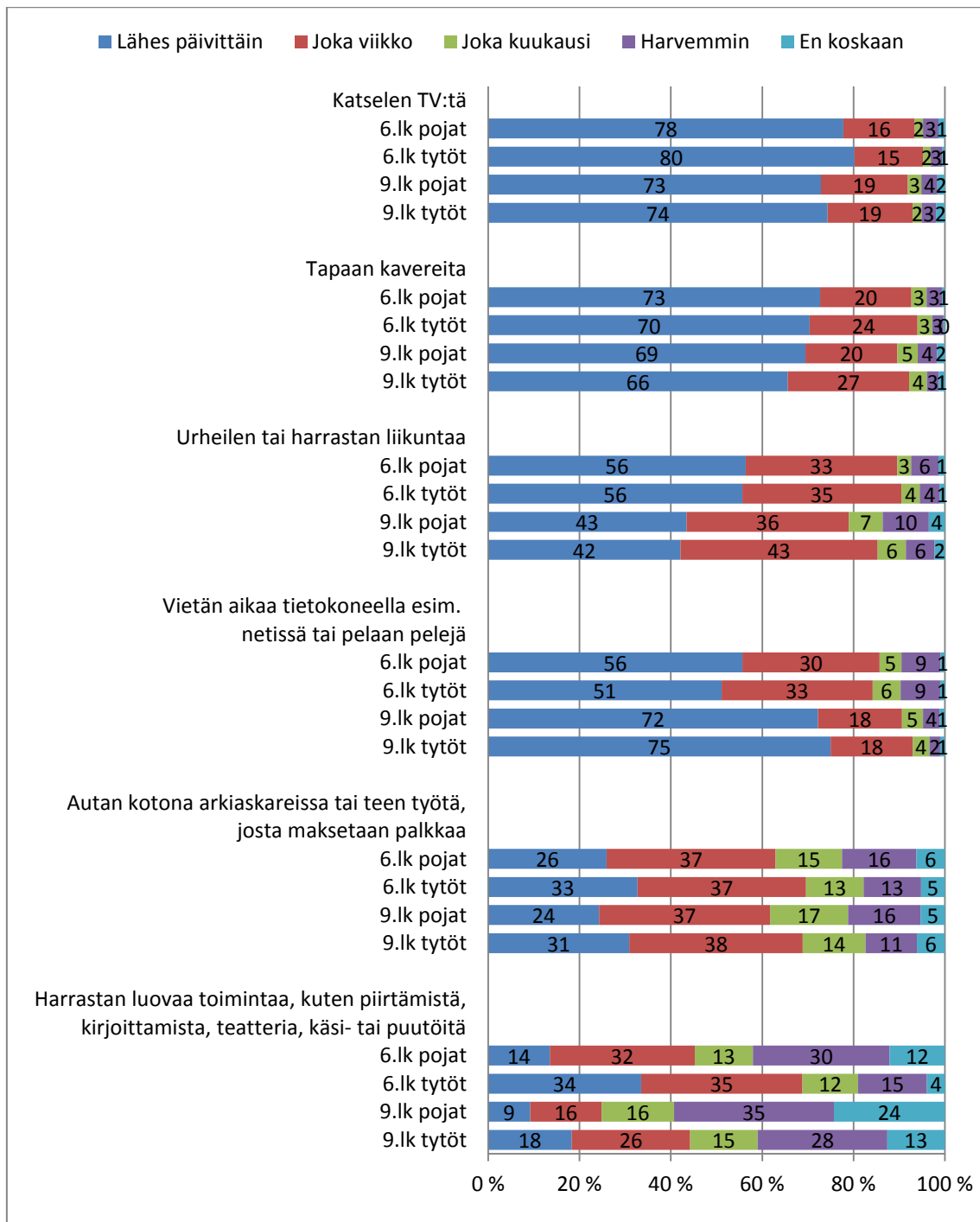
Kyselylomakkeessa ei kysytty erikseen oppilaan asuinkuntaa, vaan asuinkunta määrittyi sen paikkakunnan mukaan, missä hän käy koulua. Kuntatiedon lisäksi vastaajat arvioivat asuinseutuaan sen mukaan, asuvatko he 1) kaupungissa, 2) kaupungissa; keskustan ulkopuolella, 3) maaseudulla; kirkonkylässä, asuinkeksuksessa tai muussa taajamassa tai 4) maaseudulla; kirkonkylän ulkopuolella, asuinkeksuksessa tai muussa taajamassa. Siten asuinkuntatyyppi peilaa oppilaan omaa käsitystä asuinkuntansa kaupunkimaisuudesta tai maaseutumaisuudesta. Analyysejä varten vastausvaihtoehdot yhdistettiin kahteen luokkaan kaupunki ja maaseutu (1 ja 2 = kaupunki; 3 ja 4 = maaseutu). Kuudesluokkalaisista 60 prosenttia asui kaupungissa ja 40 prosenttia maaseudulla. Yhdeksäsluokkalaisista vastaavasti 58 prosenttia asui kaupungissa, 42 prosenttia maaseudulla. Kyselyyn osallistui siten hieman enemmän oppilaita kaupunkimaisista kunnista.

4 NUORET VAPAALLA

- Ruudun ääressä vietetty aika on yleisin nuorten nimeämistä päivittäisistä vapaa-ajan toiminnoista
- Vapaa-ajan tietokoneen käyttö painottuu viihdekäyttöön
- Internetin yhteisöpalvelujen käyttö on aktiivista
- Lapset ja nuoret kaipaavat lisää vapaa-ajanviettopaikkoja ja harrastusmahdollisuuksia

Omaehtoinen, mielekäs vapaa-aika on tärkeä osa nuorten arjen hyvinvointia. Siten vapaa-aika on myös yksi nuoria koskevan hyvinvointipolitiikan tärkeimmistä pilareista (Myllyniemi 2009). Vapaa-ajalla tarkoitetaan tässä raportissa sitä aikaa, mikä jää jäljelle kun ansio- ja kotityöhön, päätoimiseen opiskeluun, nukkumiseen sekä ruokailuun käytetty aika on vähennetty. Lasten ja nuorten vapaa-ajalla tarkoitettiin tässä tutkimuksessa koulutyön ulkopuolista aikaa. Vapaa-aikaosion tavoitteena oli selvittää lasten ja nuorten kokemusta siitä, paljonko heillä on kiinnostavaa tekemistä vapaa-aikana ja mitä he tekevät vapaa-ajallaan. Vapaa-aikaosio sisälsi kysymyksiä liittyen lasten ja nuorten omaehtoiseen ja ohjattuun harrastamiseen, ruutuaikaan sekä ystävien kanssa vietettyyn aikaan. Lisäksi heillä oli mahdollisuus arvioida omaa asuinpaikkaa vapaa-ajanviettomahdollisuuksien näkökulmasta. Kyselylomakkeen vapaa-aika osio oli samanlainen otoksen molemmilla ikäryhmillä.

Lähes kaikki kyselyyn vastanneet lapset ja nuoret kokevat voivansa tehdä heitä kiinnostavia asioita vapaa-ajallaan. Vain seitsemän prosenttia vastaajista ilmoitti mahdollisuutensa tehdä itseään kiinnostavia asioita joko melko tai hyvin vähäisiksi. Kuviossa 1 seuraavalla sivulla on esitetty nuorten yleisimmät vapaa-ajan toiminnot.

Kuvio 1. Lasten ja nuorten yleisimmät vapaa-ajanviettotavat (%).

Nuorten aika kuluu ruudun ääressä

Suosituimmat vapaa-ajan viettotavat sekä tytöillä että pojilla, kuudes- ja yhdeksäsluokkalaisilla olivat TV:n katselu ja kavereiden tapaaminen. Kaikista vastaajista noin 75 prosenttia katseli televisiota päivittäin, viikoittain televisiota katsoi reilu 90 prosenttia vastaajista. Kuudesluokkalaiset katsoivat TV:tä päivittäin jonkin verran yhdeksäsluokkalaisia enemmän. Päivittäinen TV:n katselu oli kaupungissa asuvilla nuorilla yleisempää kuin maaseudulla asuvilla nuorilla. Sukupuoli ei ollut

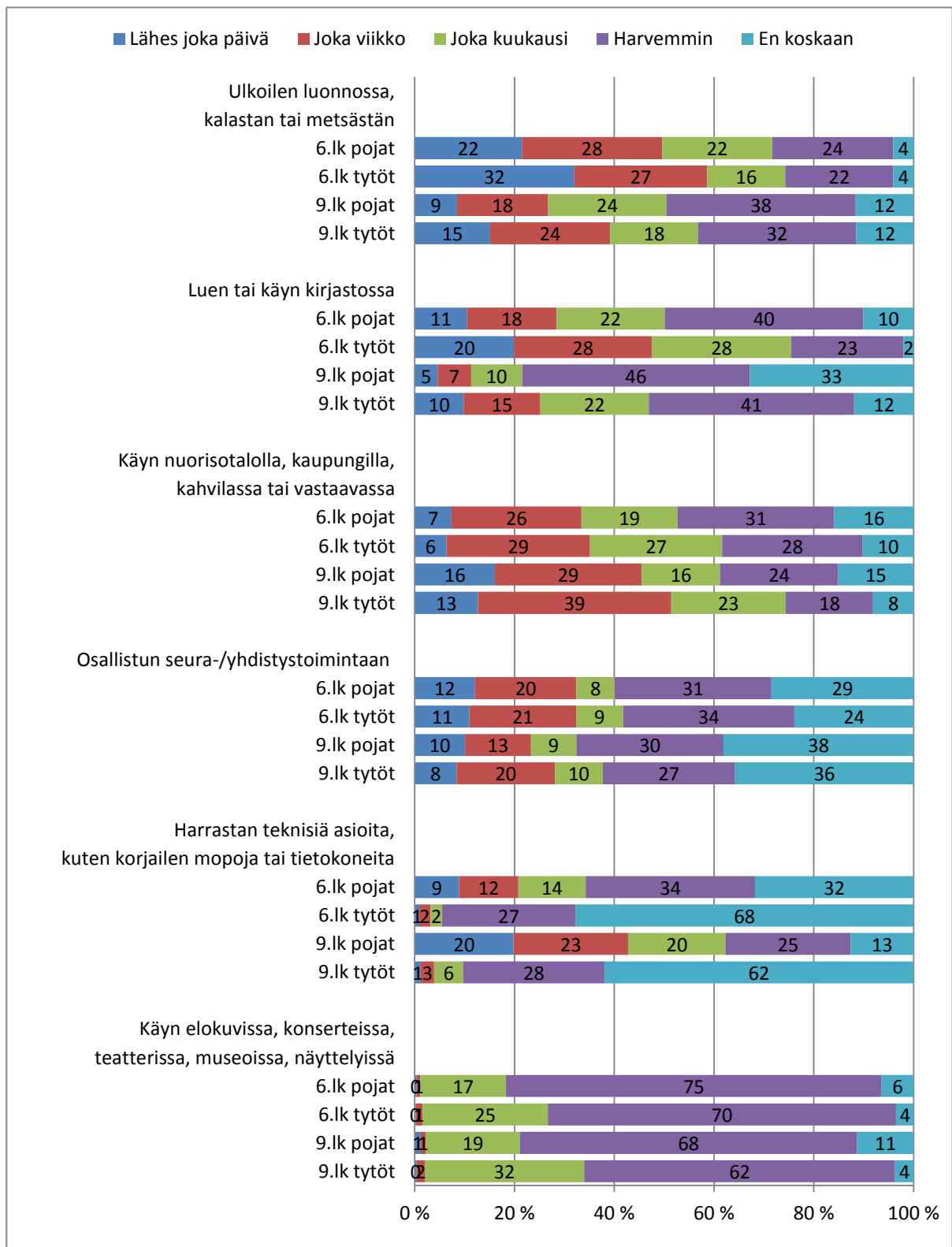
yhteydessä TV:n katseluun. Eniten televisiosta seurataan elokuvia (79 %), sarjoja (63 %), tosiTV:tä (61 %) ja muita viihdeohjelmia (41 %). Tytöillä viiden suosikkeihin mahtuu erilaiset saippuasarjat (59 %), kun taas pojat seuraavat mieluummin urheilua (53 %).

Ruudun ääressä vietetyn ajan erot ala- ja yläkoululaisten välillä tasoittuvat tarkasteltaessa tietokoneella vietettyä aikaa. 9.-luokkalaisista yli 70 prosenttia viettää päivittäin aikaa tietokoneen ääressä esimerkiksi internetissä tai tietokonepelejä pelaten. 6.-luokkalaisten vastaava osuus oli reilu 50 prosenttia. Tietokonetta harvoin tai ei koskaan käyttävien osuus 6.-luokkalaisista oli 10 prosenttia, yhdeksäsluokkalaisten vastaava osuus oli alle viisi prosenttia. Tietokonetta käytettiin yhtä usein kaupungissa ja maaseudulla. Myöskään sukupuoli ei ollut yhteydessä tietokoneen käytön useuteen.

Verrattaessa varsinaissuomalaisten nuorten internetin käyttöä vuosina 2008 ja 2010 voidaan todeta, että yhteisöpalveluiden käyttö on kasvanut huomasti. Vuonna 2008 kuudesluokkalaisista tytöistä 36 prosenttia ja pojista 24 prosenttia vietti päivittäin aikaa nettiyhteisöissä. Vastaavasti vuonna 2010 nettiyhteisöissä päivittäin aikaansa viettävien kuudesluokkalaisten tyttöjen osuus oli 53 prosenttia ja poikien 51 prosenttia. Nettiyhteisöjen suosio on kasvanut samalla tavalla myös yhdeksäsluokkalaisten nuorten kohdalla. Esimerkiksi yhdeksäsluokkalaisten poikien päivittäinen yhteisöpalveluiden käyttö on lisääntynyt 28 prosenttiyksikköä vuodesta 2008. Oppilaista vain noin neljä prosenttia ilmoitti käyttävänsä tietokonetta koulutöihin päivittäin. Tietokoneen käyttö vapaa-ajalla näyttäisi painottuvan pääosin viihdekäyttöön ja tiedonhakuun. Yläkouluikäisten tietokoneen käyttö koulutöissä vähentyy alakouluikäisiin verrattaessa.

Ystävien merkitys vapaa-ajan vietossa oli tärkeä molemmilla luokka-asteilla (vrt. kuvio 1). Keskimäärin 70 prosenttia nuorista viettää aikaa kavereiden kanssa päivittäin. Tytöt ja pojat eivät eronneet kaverin kanssa vietetyssä ajassa kummallakaan luokka-asteella.

Matalaan sosioekonomiseen taustaan kuuluvat vastaajat raportoivat tapaavansa ystäviään enemmän kuin korkean sosioekonomisen taustan nuoret. Kysyimme vastaajilta myös sitä, missä he tavallisimmin tapaavat ystäviään. Ystäviä tavataan vapaa-ajalla useasti, yli 90 prosenttia ilmoitti tapaavansa kavereitaan viikoittain. Useimmiten ystäviä tavataan kotona (69 %) ja ulkona (62 %). 23 prosenttia vastaajista ilmoitti tapaavansa ystäviään urheilun parissa tai muualla, kuten koulussa, kaupungilla tai netissä.

Kuvio 2. Lasten ja nuorten vähemmän harrastamat vapaa-ajanviettotavat (%).

Urheilua tai liikuntaa harrastaa viikoittain 90 prosenttia 6.-luokan oppilaista, yläkoululaisilta liikkumisesta kysyttäessä prosenttiosuudet tippuvat pojilla 11 prosenttiyksikköä ja tytöillä viisi prosenttiyksikköä (kuvio 2). Vapaa-ajasta iso osa menee viikoittain tv:n katseluun. Vastaajista jopa 40 prosenttia katsoo TV:tä päivittäin

kaksi tunti tai enemmän, samaten yli 40 prosenttia vastaajista on päivittäin yli kaksi tuntia netissä. Lisäksi neljännes ilmoitti pelaavansa TV- tai tietokonepelejä yli kaksi tuntia päivässä. Näyttäisi siis siltä, että vuorokaudesta loppuvat tunnit, jos otetaan huomioon se, että kasvavien lasten tulisi myös nukkua ja tehdä läksyt kaikkien viihdemedioiden käyttöön kulutettujen tuntien lisäksi. Verrattaessa kyselyyn vastanneita 6.- ja 9.-luokkalaisia voidaan todeta, että iän karttuessa urheilun harrastaminen näyttäisi vähentyvän ja ruutu-aika lisääntyvän.

Vähiten vapaa-ajallaan vastaajat ilmoittivat käyvänsä elokuvissa, konserteissa, teatterissa, museoissa tai näyttelyissä. Tekniset asiat kuten mopojen tai tietokoneiden korjaaminen toi sukupuolten väliset erot selvästi näkyviin. Tytöistä ainoastaan kolme prosenttia harrasti teknisiä asioita viikoittain. Kuudesluokkalaisista pojista 20 prosenttia ja yhdeksäluokkalaisista 40 prosenttia ilmoitti harrastavansa teknisiä asioita viikoittain. Prosentuaaliset erot ala- ja yläkoululaisten poikien välillä selittynee osittain sillä, että moni nuori suorittaa 15-vuotiaana mopokortin ja hankkii mopon, skootterin tai mopoauton, joka luonnollisesti saattaa lisätä esimerkiksi kiinnostusta oman ajoneuvon huoltoon ja toimintakunnossa pitoon.

Yksittäisten vapaa-ajanviettotapojen keskiarvovertailu eri taustamuuttujien kanssa osoittaa, ettei perheen sosioekonomisella asemalla ole vaikutusta siihen, kuinka usein kuviossa 1 ja 2 sivulla 17–19 esitettyjä toimintoja oppilas harrastaa. Ainoastaan osallistumisessa seura- tai yhdistystoimintaan näyttäisi olevan eroa: hieman yleisempää se on, jos lapsen vanhemmilla on korkea sosioekonominen asema. Erot tyttöjen ja poikien välillä tulevat näkyviin teknisten asioiden ja luovan toiminnan, kuten piirtämisen ja kirjoittamisen harrastamisen välillä. Tekniset asiat kiinnostavat enemmän poikia ja luova toiminta tyttöjä.

Taulukko 4. Vähintään kerran päivässä Internetiä eri tarkoituksiin käyttävien osuudet (%).

	6.-luokka		9.-luokka	
	Tytöt	Pojat	Tytöt	Pojat
Nettiyhteisöt	53	51	79	71
Chattaus	50	39	64	57
Pelaan	22	41	9	33
Etsin tietoa	16	23	17	29
Blogien lukeminen	14	14	25	14
Lehtien lukeminen	7	11	17	29
Lataan musiikkia	10	19	21	29
Laitan materiaalia nettiin	5	8	4	6
Sähköposti	9	8	5	9
Tilaan, ostan	2	5	2	7

Sukupuolierot tulivat esiin siinä, mitä internetissä tehdään (taulukko 4). Sekä 6.- että 9.-luokkalaisten yleisimmät toiminnot netissä olivat ajanvietto nettiyhteisöissä

esimerkiksi Facebookissa ja ystävien kanssa keskustelu, chattailu. Nämä toiminnot olivat yhdeksäsluokkalaisilla yleisempiä kuin kuudesluokkalaisilla. Molemmissa toiminnoissa tytöt olivat poikia aktiivisempia. Pojat sen sijaan pelaavat tyttöjä useammin pelejä internetissä, lataavat sieltä musiikkia tai elokuvia, käyttävät internetiä tiedon hakuun ja lukevat sanomalehtien kotisivuja.

Viihdemediat

Viihdemedioiden käyttö haukkaa 2010-luvulle tultaessa suuren osan ala- ja yläkoululaisten arkipäivästä. Tietokoneella kuluu päivittäin useampi tunti aikaa ja käyttötavat vaihtelevat. Suurin osa sekä 6.- että 9.-luokkalaisista viettää aikaansa netissä päivittäin vähintään puoli tuntia. Yli neljä tuntia päivittäistä netti-aikaa raportoivat viettävänsä useammin yhdeksäsluokkalaiset kuin kuudesluokkalaiset. Kuudesluokkalaiset käyttävät huomattavasti useammin tietokonetta koulutyöhön.

Taulukko 5. 6.- ja 9.-luokkalaisten viettämä päivittäinen aika eri viihdemedioiden parissa (%)

Käytän tietokonetta koulutyöhön		≥4 h	2-4 h	½ - 2 h	≤½ h	en ollenkaan
6-lk	Tyttö	1	4	41	39	15
	Poika	1	4	34	43	19
9-lk	Tyttö	1	2	15	43	38
	Poika	3	2	15	38	42
Pelaan TV- tai tietokonepelejä						
6-lk	Tyttö	4	16	47	26	8
	Poika	12	32	44	11	2
9-lk	Tyttö	3	5	14	23	55
	Poika	13	23	37	17	10
Katson TV:tä						
6-lk	Tyttö	10	37	48	4	1
	Poika	11	39	43	6	1
9-lk	Tyttö	6	23	58	9	4
	Poika	9	28	51	10	3
Olen netissä						
6-lk	Tyttö	9	31	48	11	2
	Poika	11	29	45	13	1
9-lk	Tyttö	14	32	41	10	2
	Poika	15	33	43	8	1
Luen sanomalehtiä						
6-lk	Tyttö	1	4	36	48	12
	Poika	1	3	32	49	15
9-lk	Tyttö	1	1	14	63	21
	Poika	1	3	12	58	26
Luen kirjoja						
6-lk	Tyttö	9	20	50	19	3
	Poika	4	10	42	36	8
9-lk	Tyttö	2	8	26	34	31
	Poika	2	4	12	28	54
Käytän matkapuhelinta (soitan, lähetän tekstiviestejä ym.)						
6-lk	Tyttö	10	16	53	21	1
	Poika	7	13	51	28	2
9-lk	Tyttö	17	16	34	32	2
	Poika	10	10	31	47	2
Kuuntelen radiota						
6-lk	Tyttö	8	12	42	31	7
	Poika	4	8	39	37	12
9-lk	Tyttö	10	14	29	29	18
	Poika	6	6	21	39	28

Kirjojen lukeminen oli huolestuttavan vähäistä yhdeksäsluokkalaisten pojilla. 54 prosenttia heistä ilmoitti, ettei lue lainkaan kirjoja. Kaikki vastaajaryhmät käyttivät aikaansa runsaasti matkapuhelimensa parissa, eniten aikaansa kännykän kanssa

viettivät yhdeksäsluokkalaiset tytöt. Ruutuaikaa riittää yhä myös perinteiselle viihdemedialle, televisiolle. Valtaosa kaikista vastaajista nimittäin ilmoitti katsovansa tv:tä päivittäin ainakin puoli tuntia.

Tulokset osoittavat kaiken kaikkiaan, että sosiaalinen media ja tietokone haukkaavat valtaosan lasten ja nuorten vapaa-ajasta. Samanaikaisesti perinteiset viihdemediat, kirjat, radio ja sanomalehdet ovat jääneet vähemmälle.

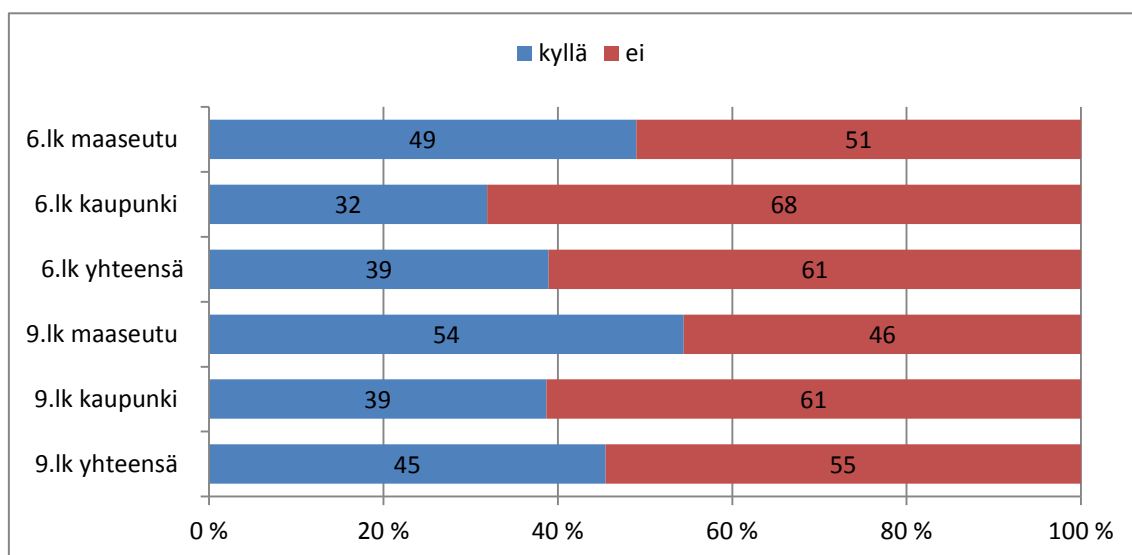
Yhdistysaktiivisuus

Kysyttäessä, kuulutko johonkin yhdistykseen tai seuraan, 25 prosenttia kuudesluokkalaisista ja 36 prosenttia yhdeksäsluokkalaisista ilmoitti, ettei kuulu mihinkään yhdistykseen. Urheiluseurat tai -kerhot keräsivät ylivoimaisesti eniten vastauksia, niihin kertoi kuuluvansa 47 prosenttia 6.-luokan oppilaista ja 39 prosenttia 9.-luokan oppilaista. Toiseksi yleisin seura, johon vastaajat ilmoittivat kuuluvansa, oli verkosto tai yhdistys internetissä. Rippikoulun jälkeinen isostoiminta näkyy yläkouluikäisten vastauksissa, sillä tytöistä 17 prosenttia ja pojista seitsemän prosenttia ilmoitti kuuluvansa esimerkiksi seurakunnan nuorisoryhmään. Poliittiseen organisaatioon kuuluminen oli vähäistä.

Kolmannes vastaajista (37 %) ilmoitti kuuluvansa keskimäärin yhteen taulukossa 5 olevista yhdistyksistä. Verrattaessa yhdistystoimintaan osallistumista perheen sosioekonomisen taustan mukaan, näyttäisi siltä, että korkeammasta sosioekonomisesta taustasta tulevien perheiden lapset osallistuvat hieman useamman kuin yhden yhdistyksen toimintaan (ka. 1,26 ja 1,01). Monikulttuurisuus on yhteydessä harrastamisaktiivisuuteen siten, että esimerkiksi urheiluseuraharrastaminen on vähäisempää tällä ryhmällä. Toisaalta uskonnolliseen toimintaan osallistuminen on monikulttuuristaustaisilla yleisempää kuin suomalaistaustaisilla.

Taulukko 6. Yhdistykseen tai seuraan kuuluminen.

Kuulutko joihinkin seuraavista yhdistyksistä?	6. luokka (%)		9. luokka (%)	
	tytöt	pojat	tytöt	pojat
En ole missään yhdistyksessä	24	26	33	38
Urheiluseura/kerho	41	53	38	40
Nuorisoseura	6	6	8	6
Retkeily-yhdistys (esim. partio, metsästys, 4H)	15	11	6	7
Uskonnollinen toiminta (esim. seurakunnan nuorisoryhmä)	3	3	17	7
Kulttuuriyhdistys (esim. musiikki, tanssi, teatteri)	21	7	13	4
Verkosto/yhdistys internetissä	13	16	16	18
Harrastusyhdistys, moottoriseura, käsityöyhdistys ym.	15	10	11	9
Ihmisten tai eläinten oikeuksia puolustava yhdistys	3	2	2	1
Poliittinen organisaatio/poliittinen puolue	0	1	1	2
Olen yhdistyksessä /organisaatiossa, mutta mikään edellisistä vaihtoehdoista ei sovellu	4	3	6	3

Kuvio 3. Puuttuuko asuinpaikalta mielestäsi vapaa-ajanviettopaikkoja?

Kuudennen luokan oppilaista 61 prosenttia oli sitä mieltä, että omalta asuinpaikalta ei puutu vapaa-ajanviettomahdollisuuksia (kuvio 4). Tarkasteltaessa vastauksia maaseutu/kaupunki-aluemuuttujan suhteen huomataan, että maaseudulla ja kaupungilla asuvien kuudesluokkalaisten vastauksissa oli eroa. Maaseudulla asuvat olivat useammin sitä mieltä, että asuinpaikalta puuttuu vapaa-ajanviettomahdollisuuksia. Maaseudulla on yleisesti vähemmän erilaisia järjestettyjä vapaa-ajan harrastusmahdollisuuksia kuin kaupungeissa tai välimatkojen takia ne eivät tavoita syrjäseuduilla asuvia lapsia ja nuoria. Vastaavasti kaikista yhdeksäsluokkalaisista puolet oli sitä mieltä, että omalta asuinpaikalta ei puutu vapaa-ajanviettomahdollisuuksia.

6.-luokan oppilaat mainitsivat asuinpaikaltaan useimmiten puuttuvan uimahallin, elokuvateatterin, ostosmahdollisuudet, nuorisotilat ja urheilu-/liikuntahallin. Yhdeksäsluokkalaiset mainitsivat puuttuvaksi nuorisotilat ja nuorisokahvilat. Muita puutteita olivat vaatekaupat, elokuvateatterit ja uimahalli. Yhdeksäsluokkalaisten vastauksissa oli usein mainittu puutteiksi myös *"kaikki, kaikkea, ei oo mitään"*. Vaikka moni yhdeksäsluokkalainen ilmoitti, että asuinpaikalta puuttuu *"kaikkea"*, olivat he kuitenkin kohtalaisen tyytyväisiä asuinpaikkansa vapaa-ajantoiminnoista tiedottamiseen, tytöistä 62 ja pojista 67 prosenttia ilmoitti saavansa tarpeeksi tietoa vapaa-ajantoiminnoista.

5 KOULU

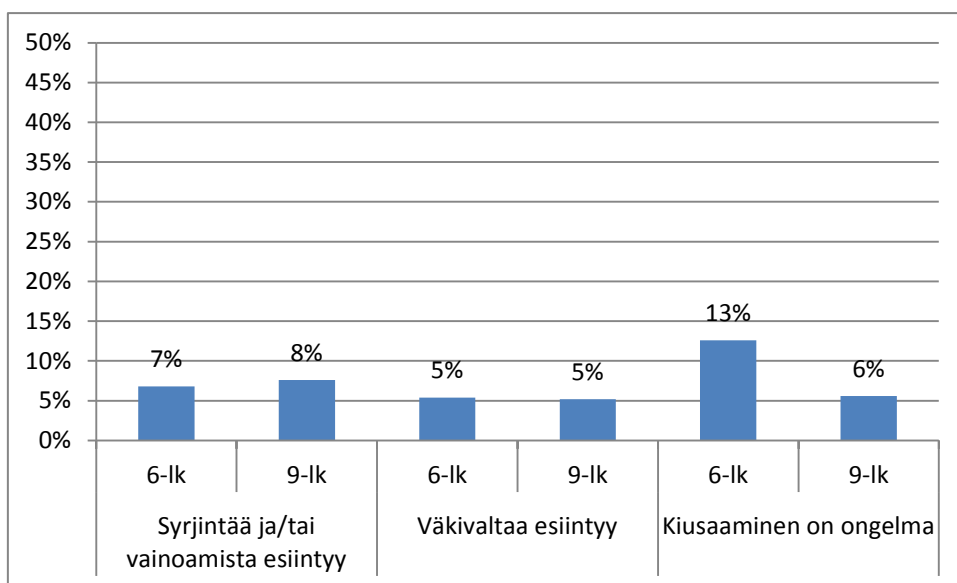
- Suurin osa oppilaista kokee koulun tunnelman positiivisena, mutta yli viidesosa kertoi koulussa esiintyvän kiusaamista
- Kuudesluokkalaiset suhtautuvat kouluun liittyviin asioihin yhdeksäsluokkalaisia myönteisemmin
- Oppilaiden vaikutushalu ja -mahdollisuudet eivät kohtaa!

Kouluosio koostui kysymyssarjoista ja väittämistä, jotka selvittivät, millaista koulussa oppilaan mielestä on sekä mitä mieltä oppilas on tietyistä asioista koulussaan (kuten koulun tiloista, luokkatovereista, lukujärjestyksestä, kouluruuasta jne.). Lisäksi selvitettiin oppilaiden vaikutushalua sekä -mahdollisuuksia kouluun liittyvissä asioissa sekä miten paljon koulussa oppilaan oman kokemuksen mukaan oppii mm. kielitaitoa, ympäristötietoisuutta ja sosiaalisia taitoja. Vastausvaihtoehdot muodostuivat pääasiassa viisiportaisesta Likert-asteikosta. Koulussa määrittämiseen liittyvissä kysymyksissä käytössä oli neliportainen asteikko (hyvin paljon, melko paljon, melko vähän, hyvin vähän / ei yhtään). Kyselylomakkeen kouluun liittyvä osio oli yhtä poikkeusta lukuun ottamatta samanlainen molemmille luokka-asteille: yhdeksäsluokkalaisilta kysyttiin todistuksen lukuaineiden sekä kaikkien aineiden keskiarvoa.

Suurin osa oppilaista, luokka-asteesta riippumatta, koki koulun paikkana, jossa tunneilla on rauhallista ja opettajat kuuntelevat oppilaitaan. Yli 60 prosenttia kaikista vastanneista oli sitä mieltä, että tunnelma on yleisesti ottaen positiivinen. Joissakin väittämässä niin luokka-asteen kuin sukupuolten välillä oli havaittavissa suuriakin eroja. Kuudesluokkalaiset kokivat yhdeksäsluokkalaisiin verrattuna oppitunnit rauhallisempina. Kuudesluokkalaisten keskuudessa sukupuolella ei ollut vaikutusta oppituntien kokemiseen. Sen sijaan yhdeksännellä luokalla pojat kokivat tyttöihin verrattuna oppitunnit rauhallisempina. Kuudesluokkalaisista vastanneista hieman yli 70 prosenttia koki tulleen ainakin jossain määrin kuulluksi. Sen sijaan yhdeksäsluokkalaisista vain hieman yli puolet koki, että opettajat kuuntelevat heitä.

Vaikka oppitunnit koettiin pääasiallisesti rauhallisina, niin kuitenkin noin viidesosa oppilaista ilmoitti, että koulussa esiintyy myös kiusaamista. Kiusaamista tiedusteltiin oppilailta kolmella eri väittämällä ("kiusaaminen on ongelma", "väkivaltaa esiintyy" sekä "syrjintää ja/tai vainoamista esiintyy"), joista muodostettiin ns. keskiarvosummamuuttuja. Sukupuolta ja luokka-astetta verrattaessa havaittiin, että

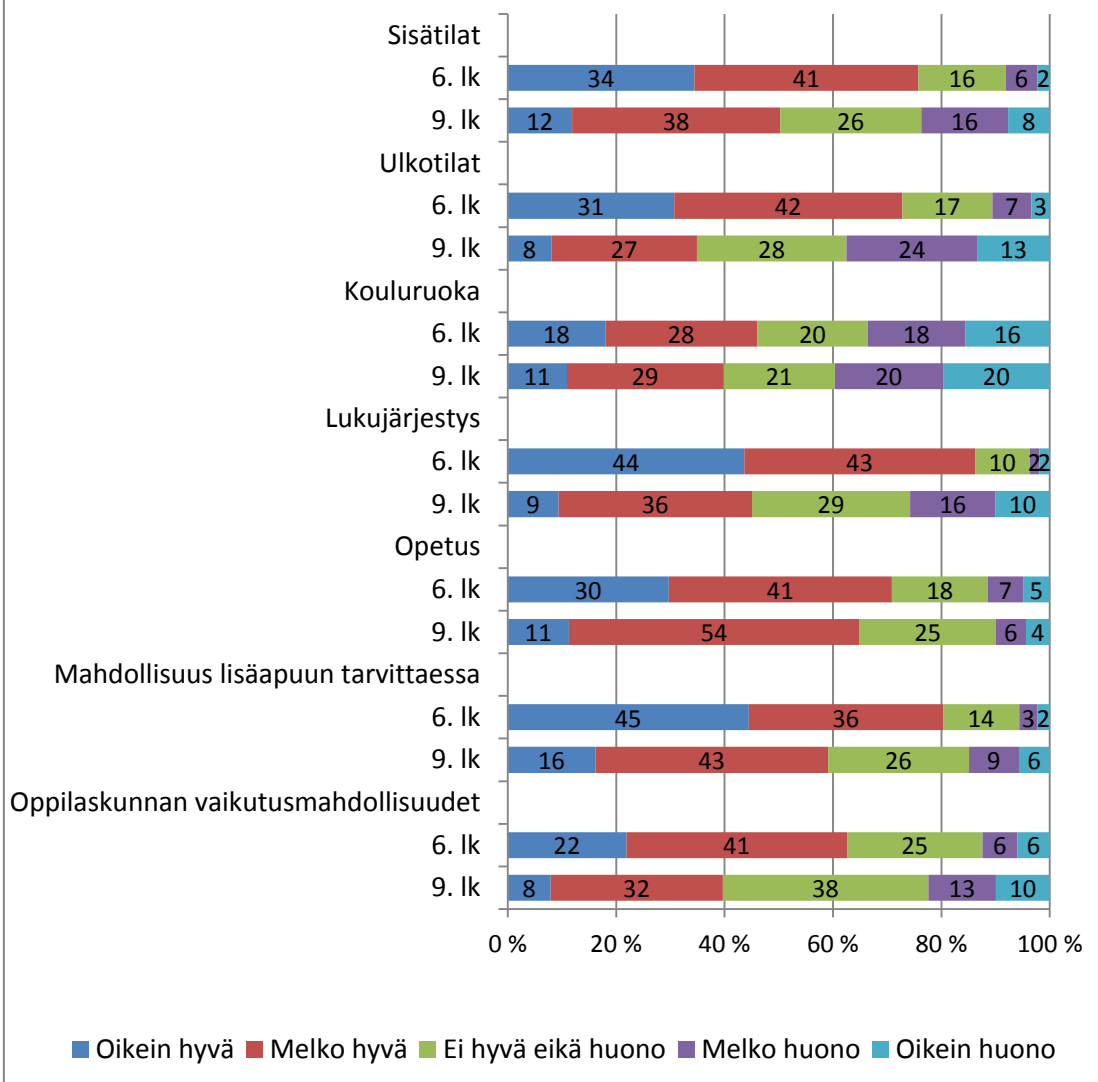
eniten kiusaamista esiintyi kuudesluokkalaisten poikien mielestä. Lisäksi tarkasteltiin erityisesti vastausvaihtoehtoa ”täysin samaa mieltä”, mikä kertoo miten moni oppilas kokee kiusaamisen vakavaksi ongelmaksi. Vain harva koki kiusaamisen vakavaksi. Kuudesluokkalaisista tytöistä viisi prosenttia ja pojista kahdeksan prosenttia koki kiusaamisen suureksi ongelmaksi koulussaan. Yhdeksäluokkalaisten osalta tytöistä neljä prosenttia ja pojista seitsemän prosenttia ilmoitti olevansa väittämän kanssa täysin samaa mieltä. Taustamuuttujien avulla erotettiin vielä monikulttuurisesta taustasta tulevat lapset ja nuoret omaksi ryhmäkseen, ja tarkasteltiin heidän kokemustaan koulussa ilmenevästä kiusaamisesta suhteessa muiden oppilaiden vastauksiin. Niistä ilmeni, että monikulttuuriset lapset ja nuoret kokivat koulussaan esiintyvän enemmän kiusaamista kuin mitä suomalaiset lapset.

Kuvio 4. ”Täysin samaa mieltä” olevien osuus kiusaamista, väkivaltaa ja syrjintää koskevissa koulukysymyksissä.

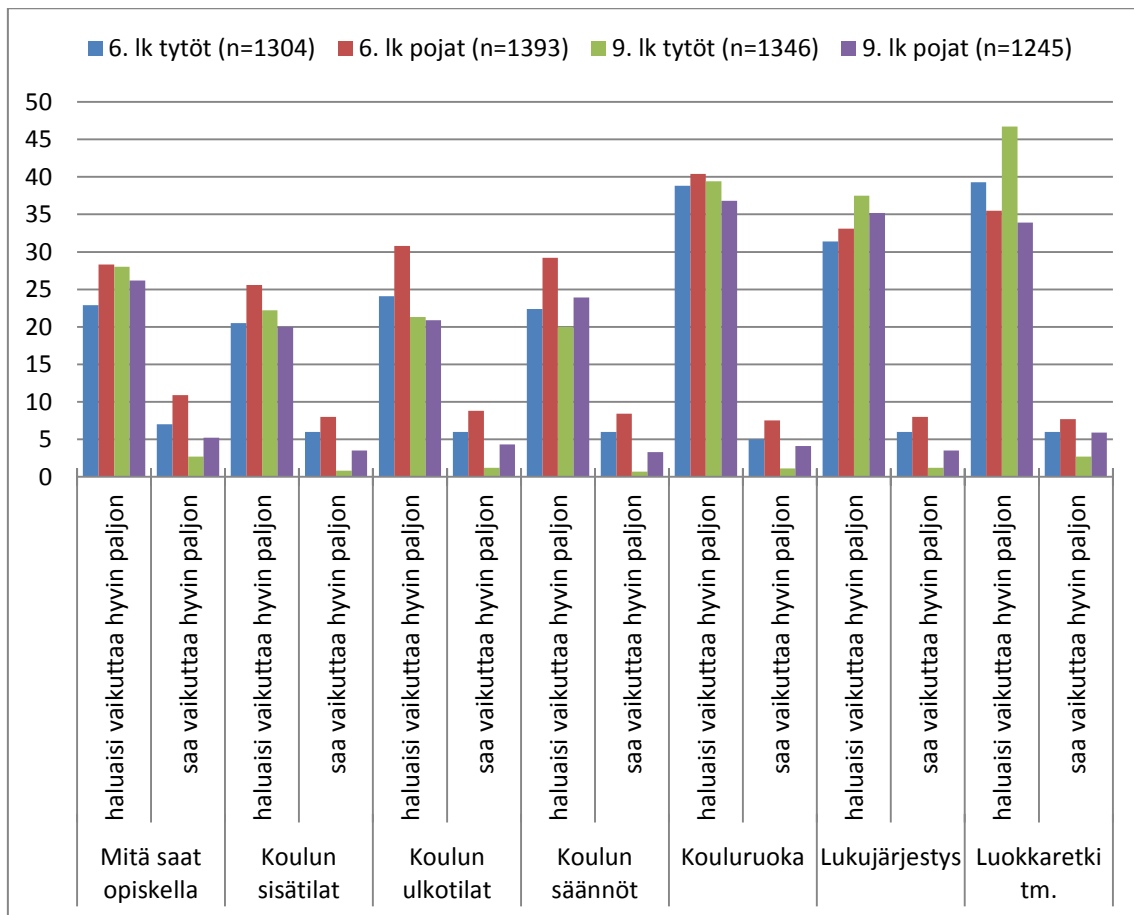
Tutkimuksessa kysyttiin oppilaiden mielipidettä myös kouluun liittyvistä eri osa-alueista (luokkatoverit, sisätilat, ulkotilat, opetus jne.). Luokka-asteiden sisällä sukupuolten väliset erot eivät olleet kovinkaan suuria. Sen sijaan kuudesluokkalaiset pitivät yhdeksäluokkalaisten vastauksiin verrattuna koulun eri osa-alueita selkeästi parempina. Pienimmät luokkien väliset erot liittyivät mielipiteisiin kouluruuasta, suurimmat erot mielipiteeseen lukujärjestyksestä. Noin 44 prosenttia kuudesluokkalaisista piti lukujärjestyksensä oikein hyvänä, yhdeksäluokkalaisten osuus oli vain yhdeksän prosenttia. Seuraavalla sivulla oleva kuvio 5 havainnollistaa kuudes- ja yhdeksäluokkalaisten eroja kouluun liittyvissä mielipiteissä.

Oppilaiden näkemykset kouluun liittyvistä asioista

Kuvio 5. "Mitä mieltä olet näistä asioista koulussasi?" -kysymyksen vastauksia luokkasteittain (%).

Kyselyssä tiedusteltiin myös oppilaiden halua olla mukana määräämässä kouluun liittyvissä asioissa. Lisäksi heiltä kysyttiin, miten paljon he oman kokemuksensa mukaan saavat olla mukana määräämässä koulun asioista. Tuloksista selviää, että oppilaat eivät saa oman kokemuksensa perusteella vaikuttaa kouluun liittyviin asioihin läheskään niin paljon kuin mitä he toivoisivat. Pojat erottuivat joukosta siten, että sekä kuudes- että yhdeksäsluokkalaiset kokivat vaikutusmahdollisuutensa hieman parempina kuin mitä tyttöjen kokemus omista vaikutusmahdollisuuksistaan oli. Kuviossa 6 on nähtävissä osuudet niiden asioiden osalta, joissa oppilaat haluaisivat ja saavat olla mukana määräämässä *hyvin paljon*. Kuvioista on selkeästi havaittavissa, että oppilaiden vaikutushalu ja vaikutusmahdollisuudet eivät kohtaa.

Kuvio 6. Oppilaiden vaikutushalu ja -mahdollisuus kouluun liittyvissä asioissa (%).

Oppilaat halusivat eniten olla mukana määräämässä luokkaretkistä, kouluruuasta sekä lukujärjestyksestä. Luokka-aste ja sukupuoli eivät vaikuttaneet kovinkaan merkittävästi vaikuttamishalukkuuteen. Tosin yhdeksäsluokkalaisten tytöt erottuivat selkeästi kysyttäessä vaikuttamishalua luokkaretkien osalta - ero poikiin oli yli 10 prosenttiyksikköä. Vaikutushalua voi myös peilata edellä mainittuihin oppilaiden näkemyksiin kouluun liittyvistä asioista. Haluaisivatko oppilaat nimenomaan vaikuttaa niihin asioihin, jotka he kokevat jotenkin huonoina ja/tai toimimattomina?

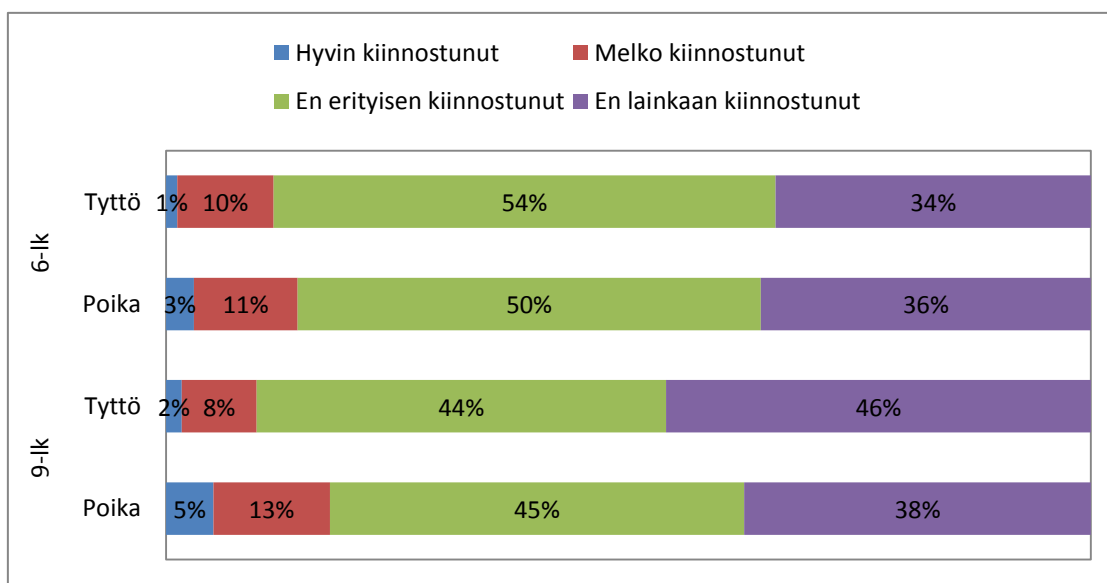
Tutkimuksen tulosten mukaan oppilaat kokivat, että koulu on opettanut heille asioita, joista voi olla hyötyä työelämässä. Kuudesluokkalaisten yli puolet oli väittämän kanssa täysin samaa mieltä, yhdeksäsluokkalaisten osuus oli hieman vajaa 40 prosenttia. Oppilailta tiedusteltiin tarkennetummin vielä sitä, kuinka paljon he koulussa oppivat mm. yleissivistystä, kielitaitoa, suvaitsevuuutta, päätöksentekokykyä, taitoja vaikuttaa lähiympäristössään ja yhteiskunnassa sekä ympäristötietoisuutta. Yleisesti ottaen molempien luokka-asteiden oppilaat kokevat oppivansa koulussa edellä mainittuja asioita. Kuudesluokkalaisten vastaukset ovat kuitenkin selvästi myönteisempiä kuin yhdeksäsluokkalaisten. Tämä johtunee iän vaikutuksesta vastauskäyttäytymiseen. Yhdeksäsluokkalaisten eivät yhtä herkästi valitse ääripäiden vaihtoehtoja, tässä kysymyspatteristossa ”erittäin paljon” -kohtaa. Lisäksi jotkin kysytyistä asioista (esim.

yleissivistys, suvaitsevuus, yhteiskunnallinen vaikuttaminen) olivat hyvin laaja-alaisia, abstrakteja tai muuten vaikeita käsitteitä kyseisille ikäluokille, joten tämän kysymyspatteriston osalta tulokset ovat lähinnä suuntaa-antavia.

6 POLITIIKKA, YHTEISKUNTA JA VAIKUTUSVALTA

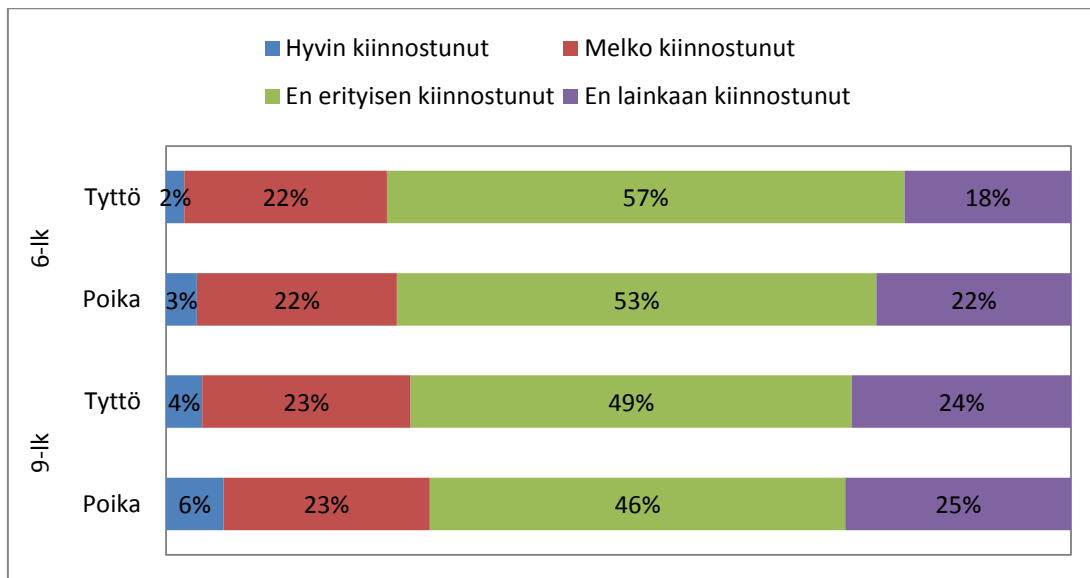
- Tytöt osallistuvat poikia useammin yhteiskunnalliseen toimintaan.
- Pojilla on tyttöjä suuremmat vaikutushalut oman asuinpaikkansa asioihin.
- Poliitika ei kiinnosta lapsia ja nuoria.
- Lapset ja nuoret haluaisivat vaikuttaa kouluun ja vapaa-aikaan.

Poliitika ja yhteiskunnalliset asiat eivät perinteisesti ole innostaneet nuoria, vaikka viime vuosina osallistumisvalmius on ollut kasvusuuntainen (Suoninen ym. 2010). Esimerkiksi sosiaalisen median rooli ja merkitys erilaisten kansalaisliikkeiden synnyttäjänä kasvaa koko ajan (Ronkainen 2012). Kuviot 8 ja 9 osoittavat poliittisten ja yhteiskunnallisten kysymysten kiinnostavan vähänlaisesti varsinaissuomalaisia ja satakuntalaisia nuoria. Pojat ovat tyttöjä hieman kiinnostuneempia molemmista aihepiireistä. Selvästi enemmän kiinnostusta herättävät yhteiskunnalliset aihepiirit, vajaa kolmannes 9.-luokkalaisista pojista ilmoitti vuonna 2010 olevansa vähintään melko kiinnostunut näistä teemoista.

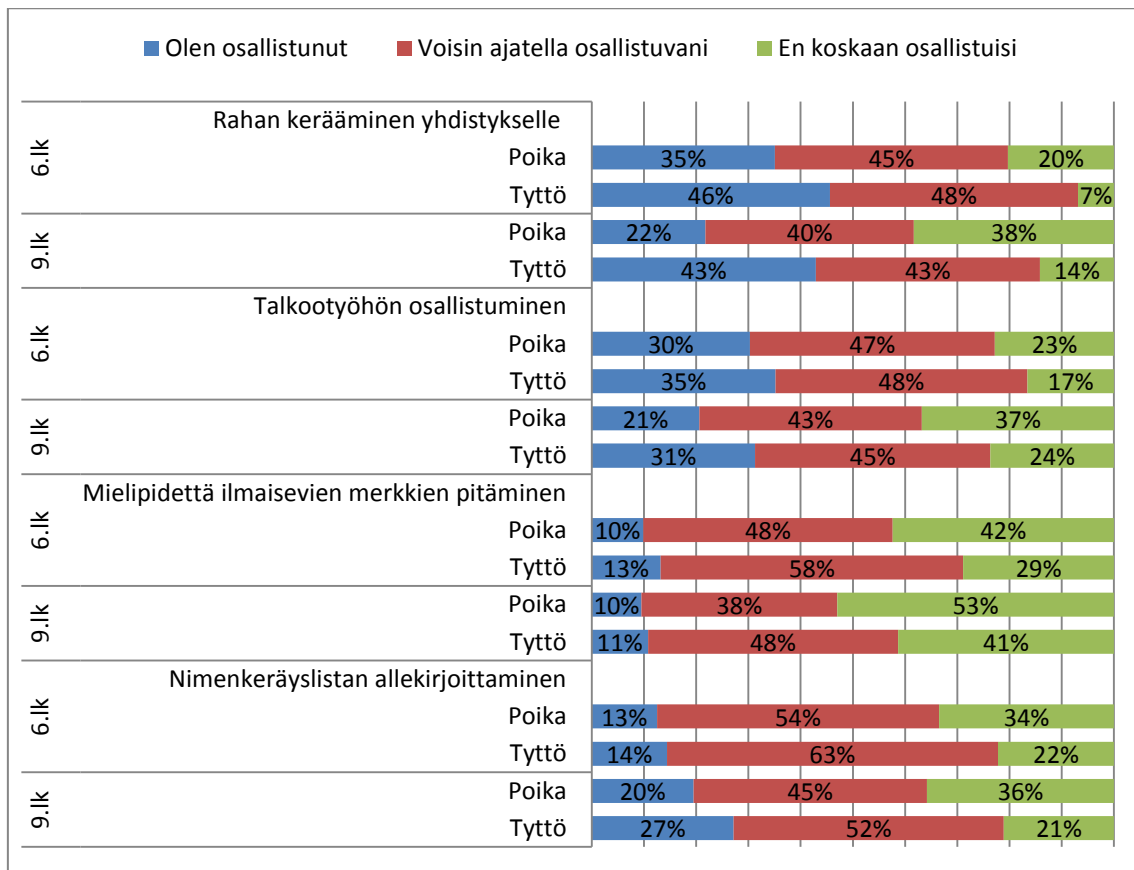
Kuvio 7. Kuinka kiinnostunut olet politiikasta?

Kaikissa ryhmissä noin puolta nuorista poliittiset tai yhteiskuntaan liittyvät aihepiirit eivät kuitenkaan kiinnostaneet erityisen paljon. Tytöt erottuvat pojista kiinnostuksen puutteellaan.

Kuvio 8. Kuinka kiinnostunut olet yhteiskunnallisista kysymyksistä?

Nuoria pyydettiin listaamaan erilaisia yhteiskunnallisia tai poliittisia toimintoja, joihin he joko ovat osallistuneet tai voisivat joskus osallistua. Vaihtoehdot erosivat toisistaan 6.- ja 9.-luokkalaisten lomakkeissa siten, että nuoremmille vaihtoehtoja oli neljä, vanhemmille yhteensä 12. Karsintaa tehtiin kuudesluokkalaisten lomakkeessa siksi, että 12-vuotiaiden ei vielä voi olettaa osallistuvan esimerkiksi poliittisen puolueen toimintaan tai mielenosoitukseen. Alla olevassa kuviossa 10 on esitettyinä ne neljä toimintavaihtoehtoa, jotka olivat molemmille ikäryhmille yhteisiä.

Kuvio 9. Oletko viime vuoden aikana osallistunut johonkin seuraavista toiminnoista tai voisitko ajatella osallistuvasi?

Jakaumat osoittavat, että tytöt olivat hieman innokkaampia kuin pojat osallistumaan erilaisiin yhteiskunnallisiin toimintamuotoihin. Rahan kerääminen yhdistyksille aktivoi nuoria useimmin. Innokkaimmin siihen osallistuivat kuudesluokkalaiset tytöt (46 %). Heistä 58 prosenttia ilmoitti, että voisivat pitää mielipidettä ilmaisevia merkkejä. Kuudesluokkalaiset tytöt osoittautuivat vertailuissa kaikkein aktiivisimmiksi toimijoiksi, kun taas yhdeksäsluokkalaiset pojat suhtautuivat haluttomimmin esitettyihin yhteiskunnallisen vaikuttamisen keinoihin. Heistä 53 prosenttia ilmoitti, ettei koskaan pitäisi mielipidettä ilmaisevia merkkejä ja 38 prosenttia ei koskaan toimisi yhdistyksen rahankerääjänä.

Niistä toimista, joita annettiin vastausvaihtoehdoiksi vain yhdeksäsluokkalaisille, paljastuu, että poliittinen toiminta ei nuoria motivoi. Tämä pätee voimakkaammin tyttöihin kuin poikiin. Vaikka valtaosa nuorista viettää päivittäin aikaa internetissä, vain viisi prosenttia heistä osallistuu poliittiseen keskusteluun netissä. Keskustelu politiikasta internetissä häviää toimintona jopa sellaiselle kuin protestinomaiselle omaisuuden vahingoittamiselle. Vaikka erot ovat pienet, kieltäytyy useampi mieluummin poliittisista keskusteluista verkossa (pojat 66,6 %) kuin omaisuuden vahingoittamisesta (pojat 65,9 %). Yhdeksäsluokkalaiset tytöt kokevat poikia useammin mielipidekirjoittamisen tavaksi vaikuttaa, heistä 16 prosenttia oli kirjoittanut

mielipidekirjoituksen, pojista 10 prosenttia. Tuotteiden boikotointi on suhteellisen yksinkertainen tapa yrittää vaikuttaa yhteiskunnassa vallitseviin asiantiloihin. Kuitenkin nuorista vain harva on toiminut näin: tytöistä 11 ja pojista 10 prosenttia. Laillisiin mielenosoituksiin kertoi nuorista osallistuneensa noin neljä prosenttia, laittomiin hieman useampi, noin viisi prosenttia. Laittomat mielenosoitukset saivat useammin poikia (7 %) kuin tyttöjä (2 %) liikkeelle.

Taulukko 7. Vaikuttamishalu kotikunnan asioihin (%).

		Haluatko vaikuttaa asuinpaikkasi asioihin? (n)		
		En	Joskus	Kyllä
6-lk	Tyttö (1232)	19	38	43
	Poika (1319)	20	28	52
9-lk	Tyttö (1324)	15	48	38
	Poika (1214)	18	38	44
Kaikki	Tyttö (2556)	17	43	40
	Poika (2533)	19	33	48

Oppilailta tiedusteltiin heidän halukkuuttansa vaikuttaa asuinpaikkansa asioihin. Yllä oleva taulukko 6 osoittaa, että pojat ovat halukkaampia vaikuttamaan kuin tytöt. Erot kuudesluokkalaisten tyttöjen ja poikien välillä ovat huomattavat: pojista yli puolet (52 %) haluaisi vaikuttaa kotikuntansa asioihin, kun taas tytöistä runsas 40 prosenttia. Erot ovat samansuuntaiset yhdeksäsluokkalaisten välillä, tosin hieman kapeammat. Huomionarvoista on myös se, että pojat tyttöjä useammin sijoittuvat myös toiseen ääripäähän. Kielteisyyttä on hieman tavallisempaa pojilla kuin tytöillä. Tulokset kertovat ehkä siitä, että pojat muodostavat tyttöjä vanhemmin selvän mielipiteen puolesta tai vastaan.

Asiat, joihin kyselyyn vastanneet lapset ja nuoret erityisesti haluaisivat vaikuttaa liittyvät kouluun ja vapaa-aikaan. Alle on poimittu esimerkkejä avoimista vastauksista kunnalliseen kehittämiseen ja vaikuttamiseen liittyvissä asioissa.

”koulukiusaamiseen, lintsamiseen ja koulutyön laiminlyöntiin pitäisi vaikuttaa enemmän. Masentuneita ja syömishäiriöstä kärsiviä auttaa enemmän. Enemmän eri kielten opiskelumahdollisuuksia Poriin”

”kysely oli kiva, nyt tuntuukin että joku oikeasti kuuntelee meitä nuoria, eikä vain väitä ymmärtävänsä :)”

”politiikasta nuorisovaltuustosta yms. pitäisi saada lisätietoa niistä ei kerrota I-K-I-N-Ä mitään.”

”vaikka näihin kaavakkeisiin vastaa nuoriso niin todella toivon, että ne vaikuttaisivat yhtä paljon kuin muidenkin mielipide. Vaikka nuoret eivät ole kovin kokeneita vanhempiin ihmisiin verrattuna silti he tietävät itse mitä haluavat/tarvitsevat...”

"kiitos kun olette kiinnostuneita nuorten asioista! vaikka en omalla kohdallani apua tarvitsekaan."

"toivottavasti kunnalla [Pöytyällä] olisi enemmän nuorisotapahtumia.kiitos"

"Lasten ja nuorten vapaa-ajan toimintoihin. Esim. Erilaiset kerhot ja tapahtumat. Lisää paikkoja nuorille, jossa voisi viettää aikaa."

"Kerho ja harrastusmahdollisuudet. Koulun asioihin esim. ruoka,tunnit."

"Haluaisin vaikuttaa asuinpaikkaani sillä tavalla, jotta tänne tulisi enemmän nuorille asioita ja aktiviteettejä."

"Haluaisin vaikuttaa esimerkiksi tupakan, alkoholin ja huumeiden vähentämiseen, koska niistä ei ole kenellekkään hyötyä tai iloa. Rasismiakin olisi kiva vähentää, koska ei ole järkeä haukkua toista ulkonäön tai syntymämaan takia."

"Haluaisin vaikuttaa siihen, miten paljon nuorisotoimintaa asuinpaikallani on. Toimintaa on lisätty viime vuonna, mutta esim. bändien keikkoja tai muuta vastaavaa olisi mukavaa saada. Haluaisin myös, että esimerkiksi tanssi- ja teatteriharrastuksista tiedotettaisiin enemmän. Olisi myös mukavaa, jos paikkakunnallani olisi mahdollista harrastaa musiikkia muuallakin kuin musiikkiopistossa (opistoon ei pääse laulutunneille ennen kuin on 16-vuotias)."

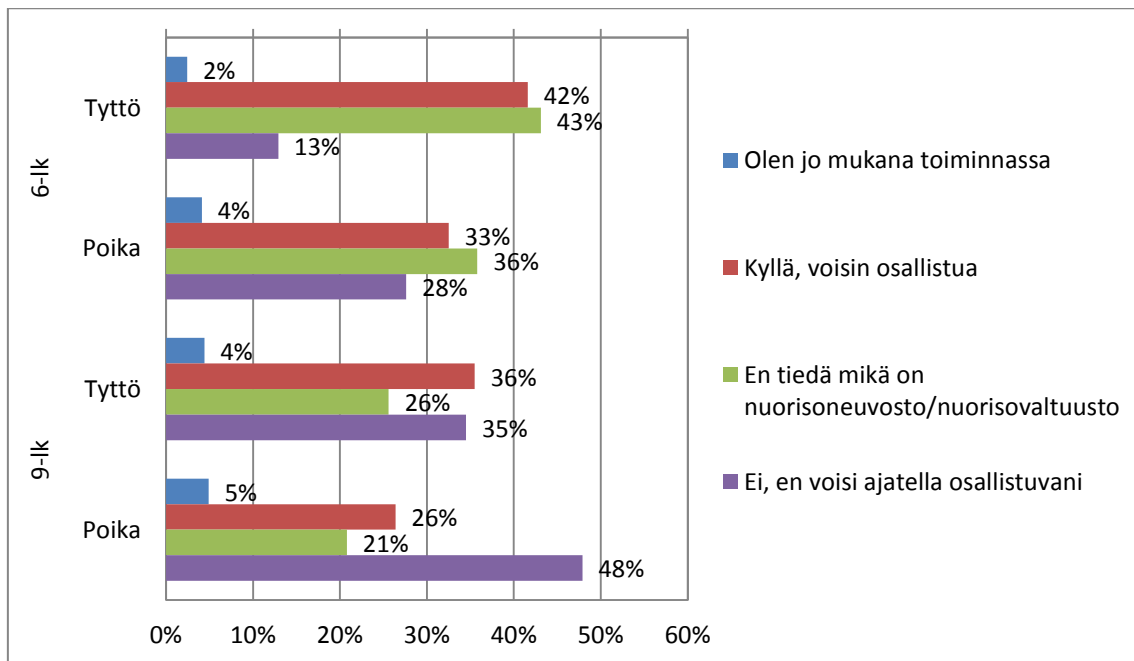
"mm. leikkipuistot ynnä muut yleiset paikat ovat aika huonossa kunnossa, muita vapaa-ajanviettopaikkoja nuorille voisi olla enemmän".

"nuoriin kohdistuviin asioihin esim. nuorisotalot ym. Myös nuoriin suuntautuviin vihamielisiin asenteisiin. Eivät kaikki ole huligaaneja"

"aikuisten turhaan syyttelyyn, idioottimaisuuteen"

"Haluaisin vaikuttaa asuinpaikkani asioihin esimerkiksi nuorten kannalta. Nuorilla on täällä aika vähän vapaa-aikatekemistä. Discoja pidetään ehkä kerran vuodessa, ja niihinkin tulevat kaikista pienimmätkin mukaan. Nuorisotilalla taas kaikki ovat samassa tilassa. Yläastelaiset, lukiolaiset ja kaikki ala-astelaiset. Nuorilla on aika vähän vapaa-ajan tekemistä, ja ainakin joskus "pahanteko" tai muu "pikkurikollisuus" johtuu siitä. Nuorisolle täytyisi antaa enemmän tekemistä ja harrastuksen aiheita".

"Haluaisin enemmän suvaitsevaisuutta vanhemmilta ihmisiltä nuoria kohtaan. Tämän edellytyksenä kunnan pitäisi järjestää nuorille enemmän kiinnostavia tapahtumia, kurseja jne, jotta nuorilla ei olisi niin paljon aikaa ja energiaa vain hillua kauppojen edes"

Kuvio 10. Voisitko SINÄ ajatella osallistuvasi asuinpaikkasi nuorisoneuvoston/nuorisovaltuuston toimintaan?

Lopuksi oppilailta kysyttiin heidän mielipidettään osallistumisestaan nuorisoneuvoston tai nuorisovaltuuston toimintaan (kuvio 10). Vain ani harva oli jo mukana toiminnassa, moni kuitenkin voisi sellaiseen osallistumista pitää mahdollisena. Yhdeksäsluokkalaisten pojat olivat haluttomimpia toimintaa kohtaan, lähes puolet heistä ilmoitti, ettei osallistuminen kiinnosta heitä. Monelle, erityisesti kuudesluokkalaiselle tytölle nuorisovaltuusto ja -neuvosto olivat tuntemattomia. 9.-luokkalaisista noin viidennes ei tiennyt niistä.

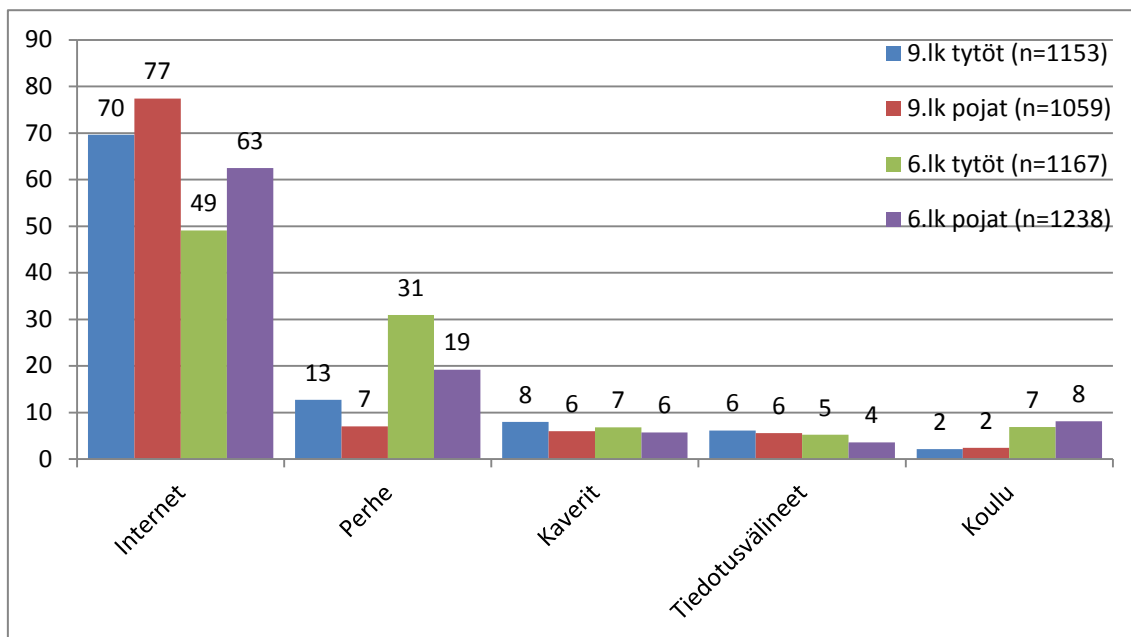
7 TIEDONKULKU JA TURVALLISUUS

- Lapset ja nuoret kokevat saavansa helpoiten tietoa internetistä, pojat hakevat tietoa tyttöjä enemmän internetistä
- Yhdeksäsluokkalaiset eivät saa riittävästi tietoa peruskoulun jälkeisiin elämänvalintoihin liittyvissä asioissa
- Koulumaailmaan liittyy eniten väkivallan ja kiusaamisen kokemuksia
- Lapset ja nuoret tekevät arkisia asioita vähänlaisesti yhdessä vanhempiansa kanssa
- Vanhempien kanssa yhdessä vietetty aika lisää myös yhteisten ruokailuhetkien määrää

Mistä tietoa hankitaan?

Nuoret luupin alla -kyselyssä tiedusteltiin 6.- ja 9.-luokkalaisten mielipiteitä siitä, saavatko he tarpeeksi tietoa heitä askarruttavista ja kiinnostavista asioista, onko tiedon saanti vaikeaa vai helppoa ja miten he tiedon hankkivat. Valtaosa koki tiedonsaannin hyvin tai melko helpoksi, pojat useammin kuin tytöt (tytöt 75 % / pojat 83 %). Ikäluokittain eroja ei juuri syntynyt.

Jos otetaan huomioon se, mitä tämän raportin vapaa-aikaosiossa ja nuorten eri vapaa-ajanviettotavoista ilmenee, ei liene yllätys, että sekä 6.- että 9.-luokkalaiset saivat helpoiten tietoa internetistä (ks. luku 3). Kuvioista 11 käy ilmi, että 9.-luokkalaisista pojista 77 ja tytöistä 70 prosenttia koki internetin helpoimmaksi tiedonsaannin lähteeksi. Kuudesluokkalaisista hieman harvempi oli tätä mieltä, sillä perheen merkitys tiedonvälittäjänä kasvoi nuoremmilla oppilailla. Pojat pitivät internetiä helpompana tiedonsaantiväylänä kuin tytöt. Internetin jälkeen tietoa saatiin perheeltä ja eniten perheeseen tiedonsaantiväylänä luottivat kuudesluokkalaiset tytöt. Perheen merkitys tiedontuottajana romahti yhdeksäsluokkalaisilla. 9.-luokkalaisista pojista alle 10 prosenttia ilmoitti saavansa helpoiten tietoa pohtimistaan asioista perheeltään. Tytöistäkin vain runsas kymmen prosenttia koki näin. Muut tiedonsaantitavat koettiin hyvin vähäisiksi, kuten kuvio alla osoittaa.

Kuvio 11. Mistä lapset ja nuoret kokevat saavansa helpoiten tietoa asioihin, joita pohtivat (%).

Sen lisäksi, mistä tietoa haetaan, haluttiin selvittää, mistä asioista lapset ja nuoret saavat riittävästi tietoa ja mistä sitä kaivataan lisää. Tiedonsaantitarpeita kysyttiin lomakkeessa yhdeksästä eri aihealueesta. Taulukkoon 7 on koottu kaikkien vastaajien arviot. Tulokset osoittavat, että tiedon jakamisessa on vielä parannettavaa, sillä esimerkiksi yhteiskuntaan vaikuttamisesta ja päätöksenteosta koki saavansa liian vähän tietoa lähes 40 prosenttia oppilaista. Parhaiten tietoa oli tarjolla terveydenhuollosta (70 %) ja asuinpaikan vapaa-ajan toiminnoista (69 %). Yhdeksäsluokkalaisista tytöistä yli puolet koki, ettei saanut tarpeeksi tietoa mahdollisuuksista opiskella tai työskennellä ulkomailla, asuinpaikalla tehtävistä päätöksistä tai kuinka voi vaikuttaa yhteiskuntaan. Yhdeksäsluokkalaisista pojista yli kolmannes oli myös tätä mieltä. Jatko-opintopaikkojen (lukio, ammattikoulu tai kansanopisto) valintaan oli osalla epäselvyyttä: yhdeksäsluokkalaisista tytöistä 27 ja pojista 19 prosenttia koki saavansa riittämättömästi tietoa. Suurin osa heistä kuitenkin vastasi tietoa saatavansa tarpeeksi.

Oppilaanohjaus keskittyy jatkokoulutuksesta tiedottamiseen, mutta siihen liittyvän valinnan taustalla olisi tarpeen tietous myös työllistymismahdollisuuksista. 9.-luokkalaisista tytöistä lähes puolet (44 %) oli sitä mieltä, ettei saa tarpeeksi tietoa näistä mahdollisuuksista, pojista 28 prosenttia. Myös mahdollisuuksista opiskella tai työskennellä ulkomailla kaivattiin lisää tietoa: 9.-luokkalaisista tytöistä yli puolet (56 %) piti tiedon saantia riittämättömänä, pojista noin kolmannes (32 %).

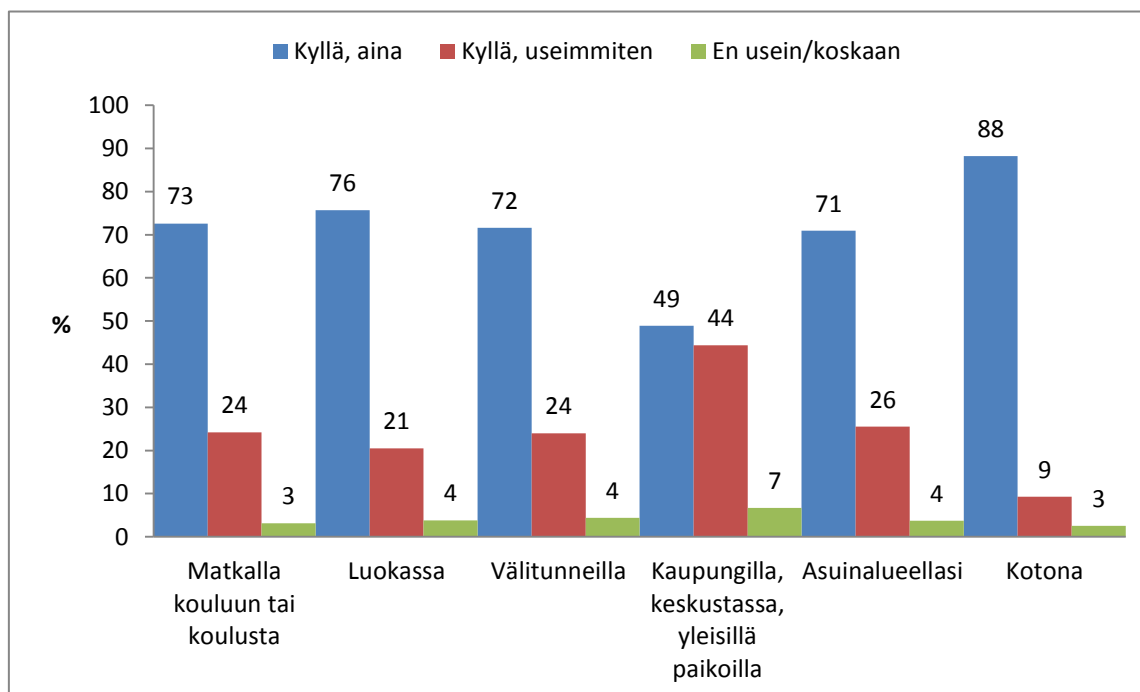
Taulukko 8. Kokemus siitä, saako tarpeeksi tietoa (%).

	Kyllä	En	Ei koske minua
Terveydenhuolto	70	19	11
Asuinpaikkasi vapaa-ajantoiminnot	69	21	10
Seksi, yhteiselämä ja ehkäisyvälineet	58	14	28
Lukion/ammattikoulun/kansanopiston valinta	58	23	23
Tuki päihteiden käytön lopettamiseksi	46	16	38
Työmarkkinat ja työmahdollisuudet	40	30	31
Asuinpaikallasi tehtävät päätökset	37	38	25
Mahdollisuudet opiskella tai työskennellä ulkomailla	34	37	29
Kuinka voit vaikuttaa yhteiskuntaan	31	39	31

Turvallisuuden kokeminen arjessa

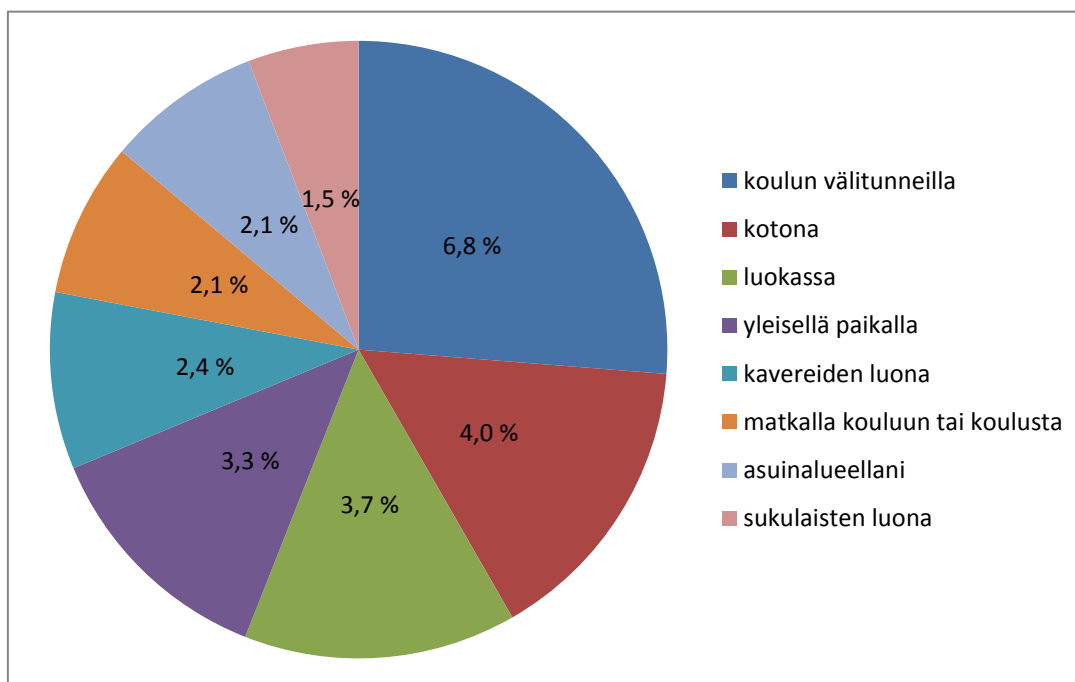
Kyselyn turvallisuuden tunnetta selvittävässä osiossa oli kuusi kysymystä, jotka koetun turvallisuuden tunteen lisäksi mittasivat väkivallan tai kiusaamisen kohteeksi joutumista sekä asioiden tekemistä yhdessä vanhempien kanssa.

Kuten alla oleva kuvio 12 osoittaa, suurin osa vastaajista koki olonsa turvalliseksi arjen eri tilanteissa. Eniten turvattomuutta koettiin kaupungilla ja yleisillä paikoilla liikuttaessa (7 %). Sukupuolten välillä ei ollut eroa. Pojat (6 %) tunsivat hieman tyttöjä (3 %) useammin olonsa turvattomaksi välitunnilla.

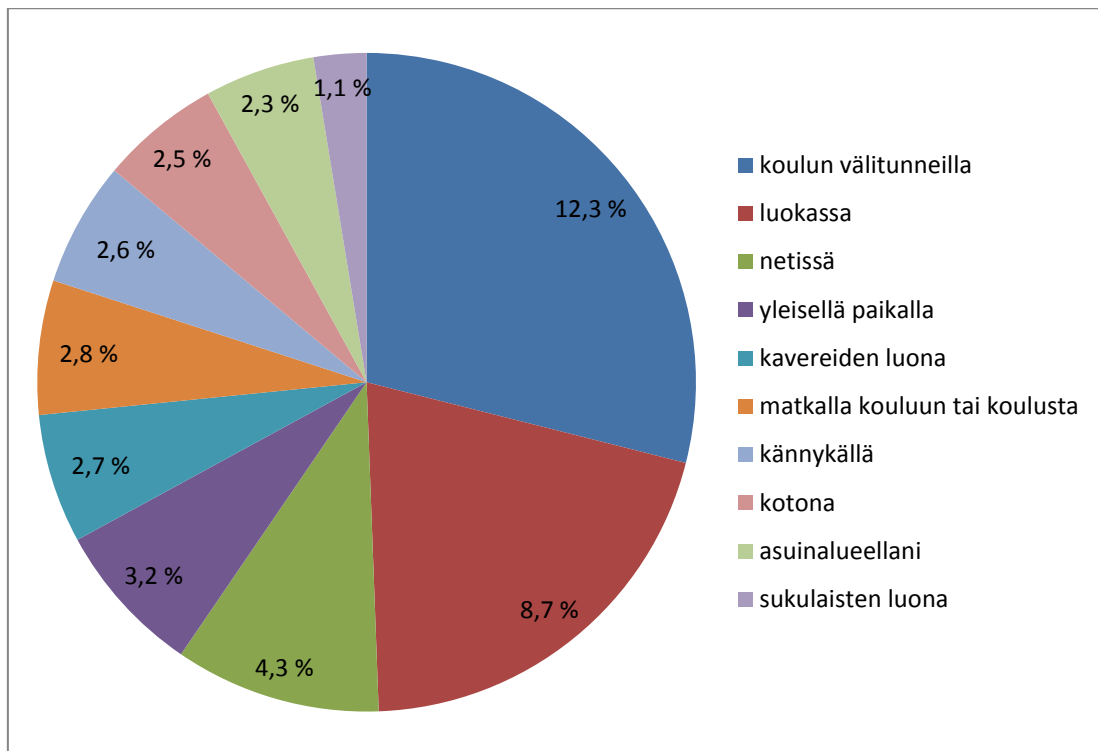
Kuvio 12. Turvallisuuden tunteen kokeminen eri paikoissa (%).

Väkivaltaista kohtelua esiintyi vähänlaisesti, eniten kaltoin kohtelua oli välituntien aikana. Alle 10:tä prosenttia lapsista ja nuorista oli joko lyöty tai kohdeltu muulla tavoin väkivaltaisesti välituntien aikana. Tämän lisäksi luokassa esiintyi hieman väkivaltaa vastaajien mielestä (4 %). Neljä prosenttia vastaajista raportoi kokeneensa väkivaltaa kotonaan. Toisin sanoen 6.- ja 9.-luokkalaisten kohtaamaa väkivaltaa esiintyi pääosin koulussa ja kotona.

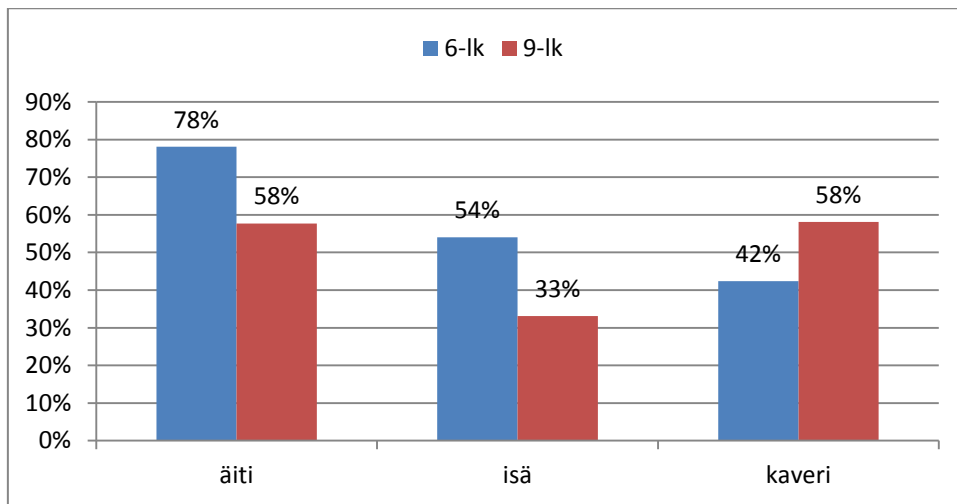
Kuvio 13. Väkivaltainen kohtelu viimeisen puolen vuoden aikana, kyllä-vastaukset (%)

Runsasta 10:tä prosenttia lapsista ja nuorista oli kiusattu koulun välitunneilla ja noin yhdeksää prosenttia luokassa. Nettikiusaaminen oli seuraavaksi tavallisinta, mutta sen osuus jäi noin neljään prosenttiin. Kiusaaminen tai hyljeksiminen oli tulosten mukaan kaiken kaikkiaan vähäistä, mutta myös se yhdistyi koulumaailmaan.

Kuvio 14. Kiusaaminen tai hyljeksiminen viimeisen puolen vuoden aikana, kyllä-vastaukset (%)

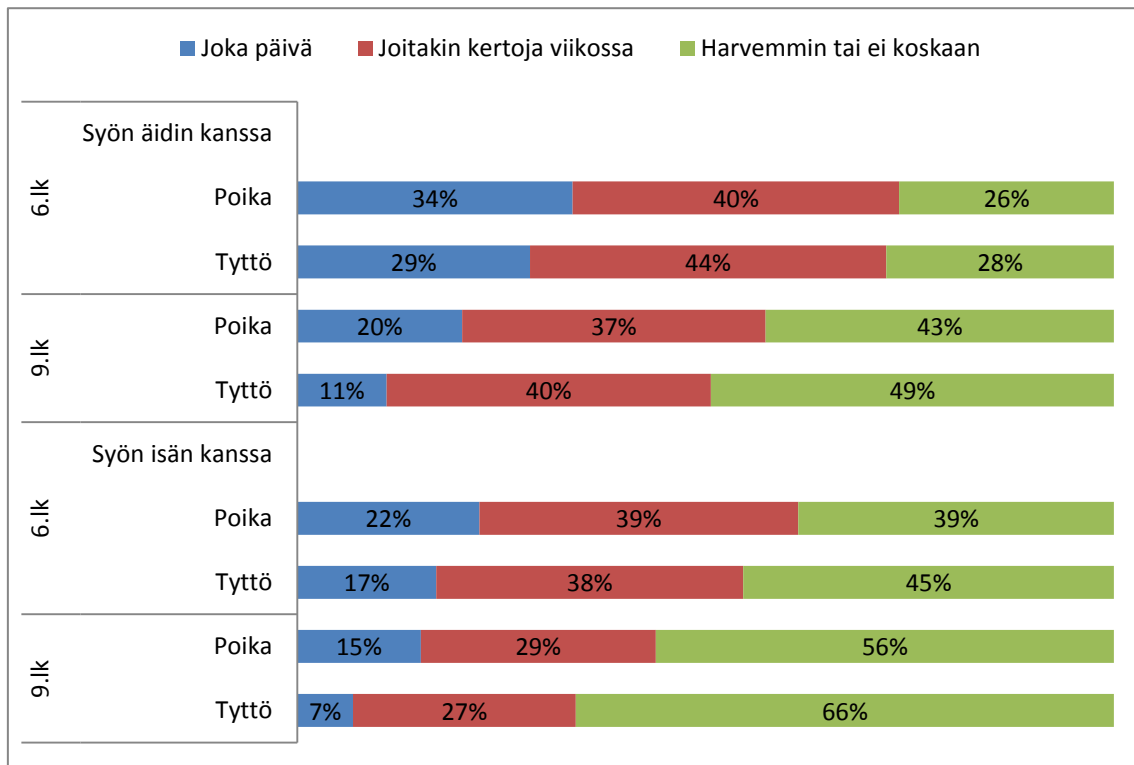
Kenelle kuudes- ja yhdeksäsluokkalaiset voivat kertoa peloistaan tai huolistaan? Tulosten mukaan huolia jaettiin tavallisimmin vanhempien tai kavereiden kanssa. Kuudesluokkalaiset puhuivat peloistaan ja huolistaan yhdeksäsluokkalaisia useammin vanhempiensa kanssa, kuten kuviosta 15 käy ilmi. Erityisesti äidin rooli korostui kuuntelijana. Kolmannes yhdeksäsluokkalaisista kertoi peloistaan isälleen, kuudesluokkalaisista vielä runsas puolet. Tytöt puhuivat herkemmin huolistaan myös sisarilleen ja kavereilleen kuin pojat. Pojat puolestaan jättivät useammin asiansa kokonaan kertomatta.

Kuvio 15. Henkilö, jonka puoleen kääntyy pelottavissa tai huolestuttavissa asioissa.

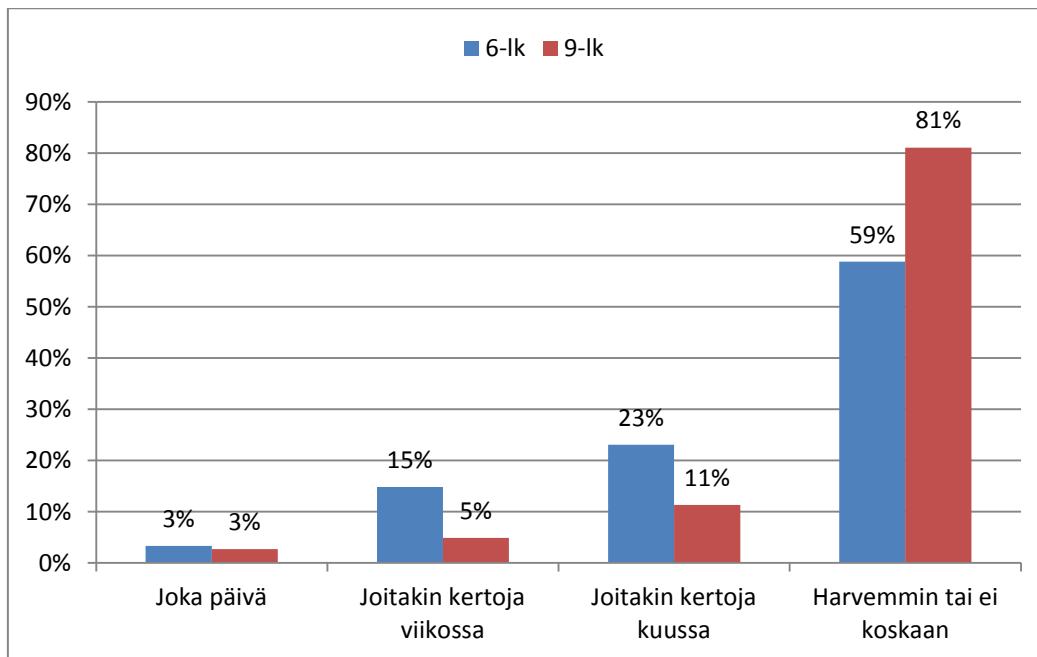
Osion lopuksi selvitettiin sitä, miten paljon vastaajalapsen ja -nuoren viettivät aikaansa yhdessä äitinsä tai isänsä kanssa tehden erilaisia arjen asioita. Näitä olivat mm. syöminen, läksyjen teko ja tärkeistä asioista puhuminen.

Syömistä kysyttiin sekä aamiaisen että päivällisen osalta. Ruokailu on analyysissä yhdistetty yhdeksi muuttajaksi. Kuten alla oleva kuvio 16 osoittaa, pojat syövät päivittäin useammin äitinsä kanssa kuin tytöt. Erot tasoittuvat, kun mukaan otetaan viikoittaiset ruokailut. Ikäluokkien väliset erot ovat suuret: kuudesluokkalaisista äitinsä kanssa söi 73 prosenttia vähintään joitakin kertoja viikossa, mutta yhdeksännen luokan vastaajista enää 54 prosenttia. Isien osalta suunta oli sama, mutta yhdessä ruokailtujen viikkokertojen määrät vähäisemmät. Yhdeksännen luokan tytöistä vain kolmannes söi viikoittain isänsä kanssa.

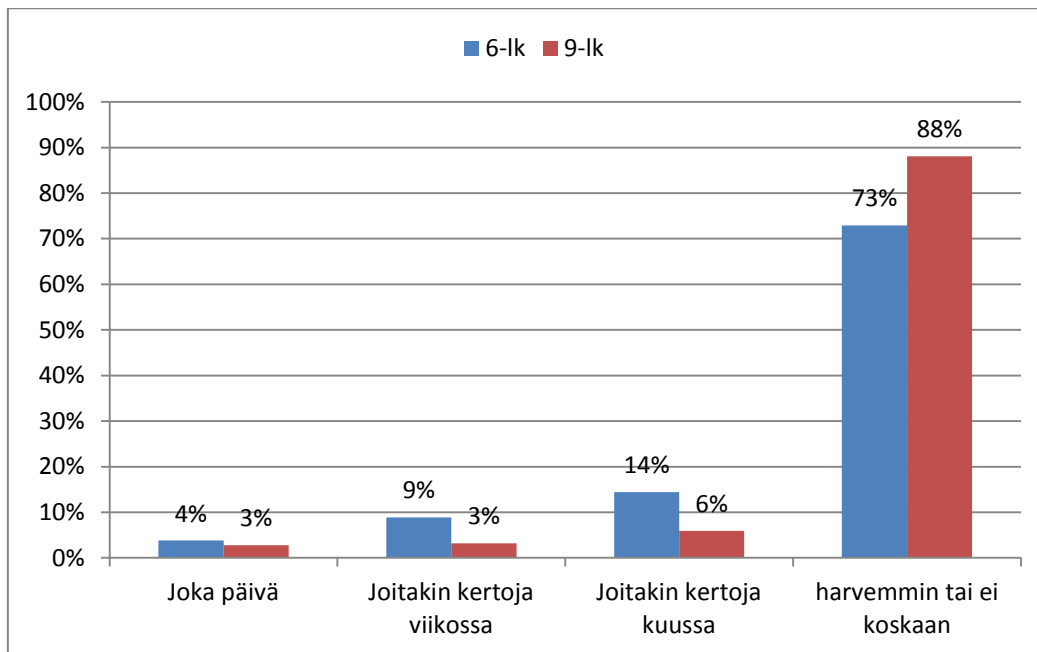
Kuvio 16. Aamiaisen ja päivällisen syöminen yhdessä isän tai äidin kanssa

Alla olevat kuviot 17 ja 18 osoittavat sen, miten 6.- ja 9.-luokkalaiset tekevät erilaisia asioita yhdessä vanhempiensa kanssa. Muuttujaan on koodattu yhteen läksyjien ja kotitöiden tekeminen, television katselu, ulkoilu, tärkeistä asioista puhuminen ja ostoksilla käyminen. Kuvioista käy ilmi, että suurin osa vastaajista tekee näitä asioita harvoin tai ei koskaan yhdessä isän tai äidin kanssa. Eroa on kuitenkin sillä, miten paljon äidin tai isän kanssa asioita yhdessä tehdään. Sekä kuudes- että yhdeksäsluokkalaiset tekevät - vaikka vähäisesti - äidin kanssa asioita enemmän kuin isän.

Kuvio 17. Erilaisten asioiden tekeminen yhdessä äidin kanssa

Runsas puolet (59 %) kuudesluokkalaisista teki harvoin tai ei koskaan läksyjä tai kotitöitä, katseli televisiota, ulkoili, puhui tärkeistä asioista tai kävi ostoksilla äitinsä kanssa. Yläkouluun siirryttyä luku kasvaa 81 prosenttiin (kuvio 17). Isän kanssa yhdessä tekeminen oli vielä harvinaisempaa. Kuudesluokkalaisista 73 prosenttia ja yhdeksäsluokkalaisista 88 prosenttia ilmoitti vain harvoin tai ei koskaan tekevänsä edellä mainittuja asioita yhdessä isän kanssa (kuvio 18). Tutkimuksessa ei selvitetty sitä, mistä johtuu, ettei vastaaja tee kyseisiä asioita vanhempiansa kanssa. Osittain selityksenä lienee se, että erityisesti yläkouluiässä kavereiden merkitys kasvaa ja asioita tehdään mieluummin yhdessä heidän kanssaan. Selvittämättä tässä jää kuitenkin se, miten paljon kyselyyn vastanneet lapset ja nuoret haluaisivat viettää aikaansa vanhempiansa kanssa ja toisaalta, miten paljon he oikeasti saavat aikaa vanhemmiltaan. Toisin sanoen, onko tekemisen vähyyys lapsen tai nuoren oma valinta, vai pikemminkin vanhemmista lähtöisin?

Kuvio 18. Erialaisten asioiden tekeminen yhdessä isän kanssa

Kun yhdessä tekemistä tarkastellaan suhteessa lapsen vanhemman sosiaaliluokkaan, havaitaan, että isän sosiaaliluokka erottelee sekä äidin että isän kanssa tekemistä. Toisin sanoen ne lapset, joiden isä kuuluu korkeaan sosiaaliluokkaan, tekevät tulosten mukaan vähemmän asioita yhdessä sekä isänsä että äitinsä kanssa, kuin ne lapset, joiden isä kuuluu matalaan sosiaaliluokkaan. Ero oli tilastollisesti merkitsevää (isän kanssa tekeminen) tai erittäin merkitsevää (äidin kanssa tekeminen). Äidin sosiaaliluokalla ei ollut asiaan yhteyttä.

Taulukko 9. Vanhemman kanssa yhdessä tekeminen suhteessa isän sosiaaliluokkaan (%).

		Isän kanssa tekeminen			
Isän sos.luokka	Käyttäytyminen	Joka päivä	Joitakin kertoja viikossa	Joitakin kertoja kuussa	harvemmin tai ei koskaan
korkea		2	5	12	81
matala		4	7	12	78
		äidin kanssa tekeminen			
Isän sos.luokka	Käyttäytyminen	Joka päivä	Joitakin kertoja viikossa	Joitakin kertoja kuussa	harvemmin tai ei koskaan
korkea		2	8	17	73
matala		3	11	19	67

Tilanne muuttui päinvastaiseksi, kun kyseessä oli yhdessä ruokaileminen. Tilastolliset analyysit osoittivat, että vanhempien sosiaaliluokka oli yhteydessä syömiseen sekä äidin että isän sosiaalisen taustan suhteen, tosin sosiaaliluokka selitti vain vähäisesti yhdessä ruokailua. Vanhempien kanssa yhdessä syömistä selittää erityisesti se, miten paljon lapset tekevät muitakin asioita vanhempiensa kanssa: yhdessä muita arkisia

asioita tekevät myös syövät useammin yhdessä. Ja kuten yllä jo todettiin, ikä ja sukupuoli selittävät niin ikään yhdessä syömistä (taulukko 9).

Taulukko 10. Sosiaaliluokan yhteys ruokailemiseen (%)

		Ruokailen äitini kanssa yhdessä	
äidin sosiaaliluokka	joka päivä	joitakin kertoja viikossa	harvemmin tai ei koskaan
korkea	24	45	31
matala	21	40	39
		Ruokailen isäni kanssa yhdessä	
äidin sosiaaliluokka	joka päivä	joitakin kertoja viikossa	harvemmin tai ei koskaan
korkea	16	38	46
matala	14	32	54
		Ruokailen äitini kanssa yhdessä	
isän sosiaaliluokka	joka päivä	joitakin kertoja viikossa	harvemmin tai ei koskaan
korkea	23	47	30
matala	26	39	36
		Ruokailen isäni kanssa yhdessä	
isän sosiaaliluokka	joka päivä	joitakin kertoja viikossa	harvemmin tai ei koskaan
korkea	17	41	42
matala	16	34	50

8 TERVEYS

- Valtaosa lapsista ja nuorista kokee terveydentilansa hyväksi
- Tytöt ovat selvästi poikia tyytymättömämpiä ulkonäköseikkoihin. Tyytymättömyys myös kasvaa iän myötä
- Säännöllisesti alkoholia käyttävien osuus on lähes 40 prosenttia yhdeksäsluokkalaisista. Tytöt käyttävät sekä tupakkatuotteita että alkoholia poikia useammin
- Vanhempien salliva asenne alkoholia kohtaan näyttäytyy nuoren lisääntyneenä alkoholinkäyttönä

Raportin terveys-osiossa käsitellään varsinaissuomalaisten ja satakuntalaisten 6.- ja 9.-luokkalaisten kokemaa hyvinvointia ja terveyttä. Lasten ja nuorten terveysasiat puhuttavat tällä hetkellä voimakkaasti suomalaista yhteiskuntaa. Suomessa on kasvava huoli lasten ja nuorten lihavuusongelmasta. THL:n (Lasten terveys 2010) tutkimuksen mukaan alakouluikäisistä yli 10 prosenttia on ylipainoisia ja yläkouluikäisistä noin 26 prosenttia. Lihaviksi luokiteltiin noin neljä prosenttia alakouluikäisistä ja yläkouluikäisistä noin 10 prosenttia. Tiedetään myös, että riittävä unen ja liikunnan määrä samoin kuin perheiden yhteiset ruokailuhetket vaikuttavat myönteisesti lasten ja nuorten hyvinvointiin (Haanpää ym. 2012).

Terveysosiossa selvitettiin mm. vastaajien koettua terveydentilaa, tyytyväisyyttä itseensä sekä päihteiden käyttöä. Suurin osa sekä tytöistä että pojista molemmissa ikäluokissa kokee terveytensä vähintään melko hyväksi (taulukko 10). Yhdeksäsluokkalaiset tytöt kokivat harvimminkin terveydentilansa oikein hyväksi, mutta erot tasoittuvat, kun tarkastellaan melko hyväksi arvioitua terveyttä (oikein hyvä ja melko hyvä yhteensä 9-lk tytöt 87 %, 9-lk pojat 88 %). Ikäluokkien väliset erot ovat muutaman prosenttiyksikön luokkaa siten, että kuudesluokkalaiset kokivat terveydentilansa yhdeksäsluokkalaisia useammin vähintään melko hyväksi.

Taulukko 11. Koettu terveydentila -mittari (%).

	6-lk		9-lk	
	Tyttö	Poika	Tyttö	Poika
Oikein hyvä	54	62	38	52
Melko hyvä	39	32	49	37
Ei hyvä eikä huono	6	5	9	8
Melko huono	1	1	3	2
Oikein huono	0	1	1	2

Seuraavaksi lapsilta ja nuorilta kysyttiin tyytyväisyyttä itseensä painon, pituuden, ulkonäön ja kunnan suhteen. Taulukossa 11 on raportoitu ”en kovin tyytyväinen” ja ”en ole tyytyväinen” -vastausten yhteenlaskettu prosenttiosuus. Kuten aiemmassa osiossa, myös tässä huomataan tyttöjen huonompi tilanne poikiin nähden. Tytöt olivat kaikissa osa-alueissa itseensä tyytymättömämpiä verrattuna poikiin. Tyytymättömyys lisääntyi iän myötä. Myös sosiaaliluokalla on tyytymättömyyteen yhteys. Matala sosiaaliluokka vaikuttaa tyytyväisyyteen kielteisesti; erityisesti tämä korostui tyytymättömyydessä painoon, joskin erot olivat vain muutaman prosenttiyksikön luokkaa.

Taulukko 12. Tyytymättömyys itseensä (%).

	6-lk		9-lk	
	Tytöt	Pojat	Tytöt	Pojat
Pituus	11	9	16	10
Paino	30	16	41	16
Ulkonäkö	26	13	34	17
Kunto	21	14	40	23

Päihteiden käyttöä selvitettiin käytön säännöllisyyden mukaan. Tulokset on kuvattu alla taulukossa 12. Vastaaja luokiteltiin päihteiden käyttäjiksi silloin, kun hän on käyttänyt jotain päihdettä vähintään kuukausittain (eli vastaaja valinnut jonkin vaihtoehdoista ”päivittäin, useita kertoja viikossa tai joitakin kertoja kuukaudessa”). Päihteet jaettiin neljään kategoriaan: tupakka/nuuska, alkoholi, huumeet ja lääkkeet (unilääkkeet tai rauhoittavat aineet). Päihteiden käyttö on kuudesluokkalaisilla vielä vähäistä, mutta pojat käyttävät päihteitä hieman tyttöjä enemmän. Kyse on lähinnä tupakan/nuuskan ja alkoholin käytöstä. Sekä tyttöjen että poikien päihteiden käyttö lisääntyy huolestuttavasti siirryttäessä vanhempaan ikäluokkaan. Suurin muutos kulutuksessa on alkoholin osalta. Yhdeksäsluokallaiset tytöt ilmoittivat käyttävänsä sekä tupakkatuotteita (27 %) että alkoholia (38 %) useammin kuin pojat. Ero sukupuolten välillä on kuitenkin hyvin pieni, kuten taulukosta 12 voi havaita. Lääkkeiden käyttö on hieman huumeita yleisempää; molempien säännöllinen käyttö on kuitenkin selvästi tupakkatuotteiden ja alkoholin käyttöä vähäisempää. Huomionarvoista on myös se, että kyselyssä ei eroteltu lääkkeiden väärinkäyttöä

lääkärin nimenomaan lapselle tai nuorelle itselleen määräämästä esim. unilääkkeen käytöstä.

Äidin sosiaaliluokalla oli yhteys sekä tupakkatuotteiden että alkoholin käyttöön, isän sosiaaliluokalla ei. Äidin matala sosiaaliluokka merkitsi hieman yleisempää tupakan/nuuskan (14 % matala, 11 % korkea) ja alkoholin (19 % matala, 16 % korkea) käyttöä.

Taulukko 13. Päihteiden käyttö vähintään kerran kuussa (%)

	6-lk		9-lk	
	Tytöt	Pojat	Tytöt	Pojat
Tupakka/nuuska	2	3	27	26
Alkoholi	2	3	38	34
Huumeet	0	1	3	5
Lääkkeet	1	2	4	5

Lisäkysymyksellä tarkasteltiin myös sitä, kuinka usein lapset ja nuoret juovat alkoholia humaltumistarkoituksessa. Kuudesluokkalaisista selkeästi enemmistö ei ollut juonut koskaan alkoholia, yhdeksäsluokkalaisista osuus laski alle puoleen. Sukupuolten välillä ei ollut tilastollista eroa juomiskäyttäytymisen suhteen.

Taulukko 14. Humalahakuisuus luokka-asteen mukaan (%)

	6-lk	9-lk
Ei juo koskaan	94	48
Muutaman kerran vuodessa	5	29
Muutaman kerran kuukaudessa	0	18
Joka viikko	1	4

Lopuksi tarkastellaan sitä, kuinka monen lapsen ja nuoren vanhemmat antavat lastensa juoda alkoholia. Kyseessä on siis vastaajien oma, subjektiivinen arvio. Kuudesluokkalaisten vastausten mukaan vain harva saa luvalla juoda alkoholia. Osa heistä ei tiennyt, miten asian laita on.

Taulukko 15. Antavatko vanhemmat juoda alkoholia?

	6-lk	9-lk
Kyllä	2	17
Ei	85	53
Ei tiedä	13	30

Yläkoulussa vanhempien asenne alkoholinkäyttöä kohtaan vaikuttaa selvästi löystyneen, sillä jo 17 prosenttia yhdeksäsluokkalaisista oli sitä mieltä, että vanhemmat antavat juoda alkoholia. Noin puolet vastasi vanhempiansa yhä kieltävän sen.

Sillä, miten vanhemmat suhtautuvat alkoholin käyttöön, on erittäin merkitsevä yhteys humalahakuisuuteen. Vanhempien myönteinen asenne juomista kohtaan näkyy

lisääntyneenä humalahakuisuutena. Niistä yhdeksäsluokkalaisista, joiden vanhemmat sallivat juomisen, 14 prosenttia ilmoitti juovansa joka viikko humaltuakseen. Kielteisesti juomiseen suhtautuvien vanhempien lapsista ilmoitti juovansa viikoittain humaltuakseen vain yksi prosenttia samanikäisistä. Tulos osoittaa toisin sanoen sen, että vanhempien salliva asenne juomista kohtaan on merkittävässä yhteydessä nuorten säännölliseen alkoholinkäyttöön.

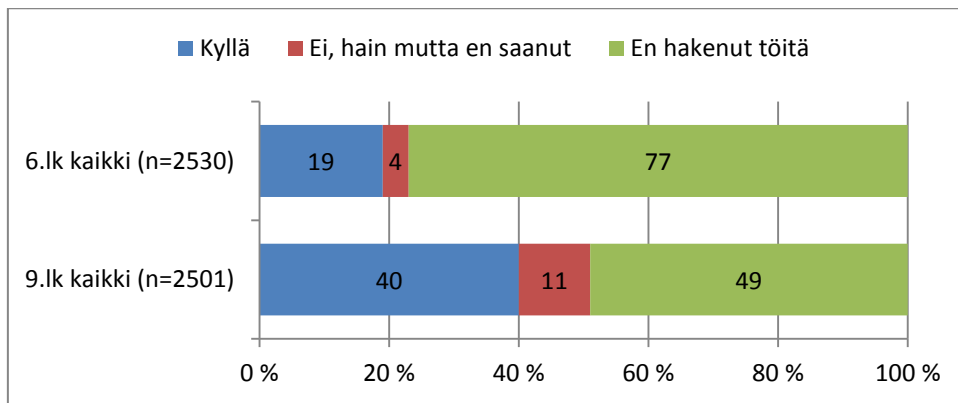
9 Työ

- Pojat saavat kesätyöpaikan tyttöjä helpommin. Yhdeksäsluokkalaiset pojat myös hakevat töitä tyttöjä aktiivisemmin
- Palkkatyö houkuttelee nuoria yrittäjyyttä useammin
- Vanhempien yrittäjyystausta lisää halukkuutta toimia yrittäjänä tulevaisuudessa

Tutkimusraportin tässä osuudessa tarkastellaan varsinaissuomalaisten ja satakuntalaisten lasten ja nuorten kesätyötilannetta kesältä 2010. Vastaajilta kysyttiin muun muassa, miten he olivat saaneet mahdollisen kesätyön. Heiltä tiedusteltiin lisäksi, miten he haluaisivat elättää itsensä tulevaisuudessa ja onko heillä innostusta yrittäjyyteen. Kyselylomakkeen työsio sisälsi neljä kysymystä 6.-luokan oppilaille ja kuusi kysymystä 9.-luokan oppilaille. Yhdeksäsluokkalaisilta kysyttiin samat kysymykset kuin alakoulun oppilaita. Lisäksi tiedusteltiin, onko omalla asuinpaikalla kiinnostavia työpaikkoja ja mikä on heidän tulevaisuuden toiveammattinsa⁴.

Seuraavassa kuviossa 19 on esitetty prosentuaaliset osuudet vastaajien omasta kesätyötilanteesta kesältä 2010. Vastaukset perustuvat lasten ja nuorten omaan kokemukseen eikä tietoja ole kerätty virallisista rekistereistä. Kuviosta voidaan havaita, että noin viidenneksellä kuudesluokkalaisista oli ollut kesätöitä kesällä 2010. Kuudesluokkalaisista vastaajista kuitenkin kolme neljästä ilmoitti, että ei ollut hakenut kesätöitä lainkaan, kesätöihin hakeutuminen on kuudesluokkalaisilla vielä suhteellisen harvinaista. 9.-luokkalaisista kesätyöpaikan oli saanut 40 prosenttia. Heistä pojat työllistyivät tyttöjä paremmin, pojista kesätyön oli saanut 42, tytöistä 37 prosenttia. Vastaavasti kaksi prosenttiyksikköä pojista (10 %) vähemmän kuin tytöistä (12 %) ei ollut saanut kesätöitä hakemisesta huolimatta. Huomionarvoista on, että puolet vastanneista yhdeksäsluokkalaisista ei ollut hakenut kesätöitä.

⁴ 9.-luokkalaisten tulevaisuuden koulutussuunnitelmia, koulukokemuksia ja toiveammattreja tarkastellaan tarkemmin Sipilän kasvatustieteen Pro gradu työssä (2012).

Kuvio 19. Kesätyötilanne 2010, luokka-asteen mukaan (%).

Oppilailta tiedusteltiin myös sitä, millä tavoin he ovat kesätyöpaikkansa saaneet. Suurin osa (56 %) kuudesluokkalaisista sai työpaikkansa oman perheenjäsenen kautta tai muun sukulaisen ja tuttavien kautta (22 %). Näin ollen on mahdollista, että kesätyö on ollut ns. epävirallista työtä esimerkiksi oman vanhemman yrityksessä. Näkemystä tukee myös se, että Suomen lainsäädäntö ei salli alle 14-vuotiaan työskentelyä kuin erityisissä tilanteissa.⁵ Yhdeksäsluokkalaisista puolestaan noin 40 prosenttia oli saanut työpaikkansa perheenjäsenen kautta. 22 prosenttia ilmoitti ottaneensa itse työpaikkaan yhteyttä tai saaneensa paikan muun sukulaisen tai tuttavien kautta. Kunnan tai kaupungin kautta kesätyöpaikan sai vain alle kuusi prosenttia yhdeksäsluokkalaisista, joten kovin merkittävää roolia ei näillä työpaikoilla ole työllistymisen näkökulmasta. Tyttöjen ja poikien välillä ei ollut eroa kesätöihin hakeutumisessa.

Kysyttäessä, millä tavoin vastaajanuoret halusivat elättää itsensä tulevaisuudessa, saatiin vastauksiksi pääosin yrittäjyyteen (28 %) ja palkkatyöhön (38 %) liittyvät toiveet. Yrittäjyys näyttäytyi selvästi suositumpana työllistymisvaihtoehtona kuin mitä todellisuudessa nuorten yrittäjyystiedot osoittavat (ks. alla). Kiinnostava oli myös se, että 11 prosenttia vastaajista ilmoitti haluavansa elättää itsensä avustuksilla. 15 prosenttia nuorista ei vielä tiennyt, mitä tulevaisuuden työllistymisensä voisi olla.

Vanhempien yrittäjyystaustalla (taulukko 15) on yhteys tulevaisuuden työllistymissuunnitelmiin. Ne vastaajat, joiden perheessä on yrittäjiä, haluavat selvästi useammin elättää itsensä yrittäjinä kuin ei-yrittäjien lapset. Huomattava on, että palkkatyön suosio on silti myös yrittäjätaustaisten lasten ensimmäinen toive. Palkkatyön suosio on selvästi suurin kaikissa kolmessa luokassa, ja jos yrittäjyystaustaa ei ole, kaksi kolmesta vastaajasta toivoo elättävän itsensä tulevaisuudessa palkkatyöllä.

⁵ Finlex. Laki nuorista työntekijöistä. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19930998#L1P1>

Taulukko 16. Onko vanhemmillasi oma yritys? (%)

	Haluan oman yrityksen	Haluan palkkatyötä	Haluan elää avustuksilla	Ei merkitystä, onko kyseessä työ vai avustus	En tiedä
Kyllä	35	49	1	1	14
Ei	19	65	1	2	13
En tiedä	20	46	2	3	29

Yhdeksäsluokkalaisista pojat (27 %) ovat selvästi halukkaampia perustamaan yrityksen kuin tytöt (11 %). Verrattaessa tulosta tuoreeseen yrittäjyystutkimukseen (Haanpää & Tuppurainen 2012), ovat tulokset hyvin erisuuntaiset. Haanpää ja Tuppuraisen tuloksissa 15–19-vuotiaista nuorista kahdeksan prosenttia aikoo perustaa yrityksen seuraavan viiden vuoden kuluessa. Tilastokeskuksen (Suomen virallinen tilasto 2011) mukaan Suomessa on nuoria 18–34-vuotiaita yrittäjiä viisi prosenttia ikäluokasta. Tämän tutkimuksen tulokset eivät ole suoraan rinnastettavissa viitattuihin tutkimuksiin, mutta vaikuttaa siltä, että kouluikäisillä yrittäjyysaikomukset ovat vielä myönteisemmät kuin mitä todellinen tilanne on. Vanhempien yrittäjyystaustan on todettu kuitenkin vaikuttavan myönteisesti nuorten yrittäjyysasenteisiin (Haanpää & Tuppurainen 2012).

Toiveammatit vaihtelivat yhdeksäsluokkalaisilla suuresti. Osa nuorista ei vielä tiennyt, miksi isona haluaisi valmistua. Suurin osa vaihtoehtoista oli kuitenkin perinteisiin ammattialoihin liittyviä toiveita: ammattikoulupohjaisia tutkintoja auton asentajan työstä kampaajaan ja sähköasentajaan. Myös korkeakoulutusta vaativia ammattinimikkeitä löytyi nuorten vastauksista usein. Esimerkiksi nuorten psykologi, eläinlääkäri tai opettaja oli osalle nuorista toiveammatteja. Lisäksi kulttuuripuolen ammattitoiveina esiintyivät mm. näyttelijä ja muusikko.

10 MINÄ JA TULEVAISUUS

- Tyytyväisyys itseensä on lapsille ja nuorille tärkeämpää kuin raha
- Vanhempien toive vaikuttaa nuoren peruskoulun jälkeisiin suunnitelmiin
- Lasten ja nuorten elämänodotukset ovat hyvin perinteiset: toiveena terveyttä, oma perhe ja pysyvä työsuhde

Mikä on tärkeää ja miten lapset ja nuoret itsensä määrittävät?

Kyselyn loppuosa muodostui lasten ja nuorten omaan minään ja tulevaisuuteen liittyvistä kysymyksistä. Lapsilta ja nuorilta kysyttiin aluksi, kuinka tärkeäksi he kokevat tietyt asiat elämässään. Jakaumat tuloksista on esitetty taulukossa 16. Vastausvaihtoehdot, joista taulukkoon on otettu vain vaihtoehto ”hyvin tärkeä”, jakautuivat neljään osaan välille ”hyvin tärkeä - ei merkitse yhtään mitään”.

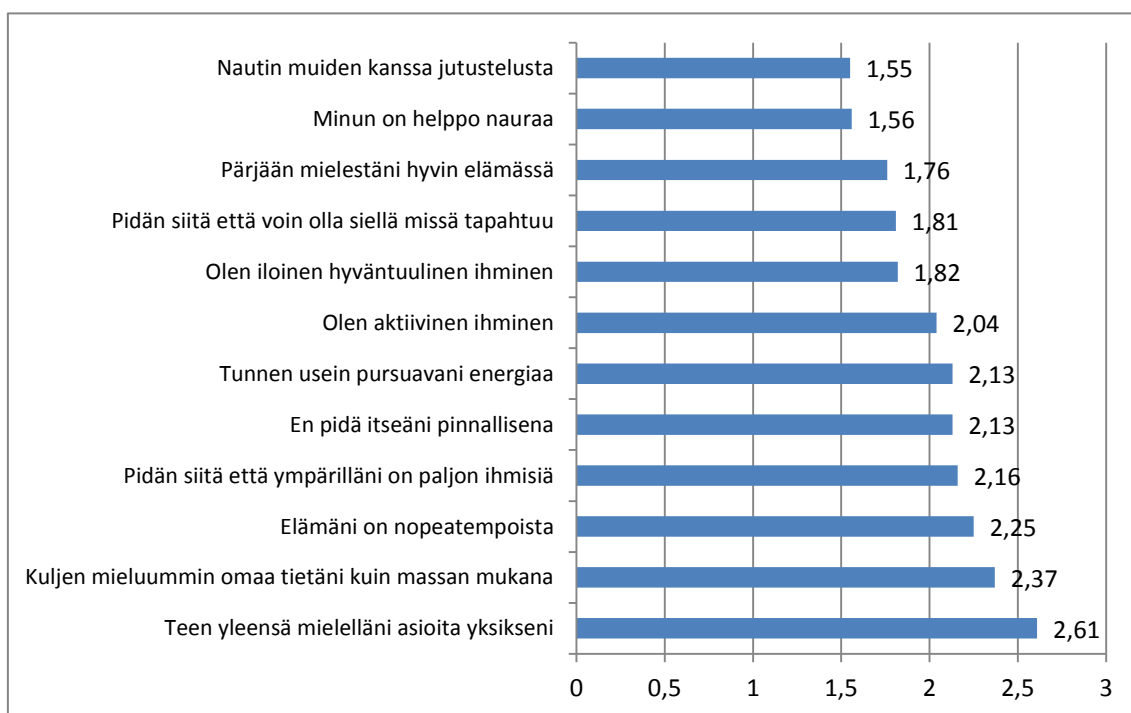
Itselle tärkeiksi koetut asiat noudattivat pääosin samaa järjestystä kaikkien vastaajien kesken, kuitenkin niin, että 9.-luokkalaiset tytöt pitivät kaikkein tärkeimpänä vaatetusta, jossa itse viihtyy (65 %). 9.-luokkalaiset pojat arvioivat riittävän rahamäärän ja itseensä tyytyväisyyden yhtä tärkeiksi itselleen. Kuudesluokkalaisille tyytyväisyys itsen nousi listan kärkeen sekä tytöillä että pojilla. Rahan kokivat vähiten tärkeäksi kaikki muut (33–42 %), paitsi em. 9.-luokan pojat. Heille sen sijaan kuulluksi tuleminen ei ollut juurikaan tärkeää (37 %).

Taulukko 17. Hyvin tärkeäksi koetut asiat sukupuolen ja luokka-asteen mukaan (%)

	6. luokka		9. luokka	
	Tytöt	Pojat	Tytöt	Pojat
Tyytyväisyys itseensä	58	56	59	51
Vaatteita, joissa viihtyy	57	55	65	47
Muut kuuntelevat sinua	51	48	58	37
Ihmiset pitävät sinusta	50	49	53	45
Itsenäisyys	40	41	51	42
Tarpeeksi rahaa	33	37	42	51

Oppilailta tiedusteltiin myös sitä, minkälaiseksi ihmiseksi he itsensä kokevat. Kuviossa 20 on esitetty keskiarvojakaumat kaikkien vastaajien kesken. Asteikko jakautui viiden vastausvaihtoehdon välille (1=pitää täysin paikkansa – 5=e ei pidä ollenkaan paikkaansa). Keskimäärin kuudes- ja yhdeksäsluokkalaiset pitivät kaikkia esitettyjä väittämiä ainakin osittain paikkansa pitävinä. Erityisesti he nauttivat muiden kanssa jutustelusta ja

kokivat nauramisen helpoksi. Toisessa päässä jakaumaa oli asioiden tekeminen yksin. Väittämän koettiin pitävän osittain paikkansa. Näyttäisikin siltä, että vastaajalapset ja -nuoret haluavat olla mieluummin muiden seurassa kuin touhuta asioita yksin. Yhdeksäs- ja kuudesluokkalaisten väliset erot eivät olleet suuria, vaan päinvastoin, niin nuoremmat kuin vanhemmat vastaajat määrittivät itsensä hyvinkin samanlaisesti. Kuudesluokkalaisten kokivat hieman useammin olevansa energisiä tai hyväntuulisia yhdeksäsluokkalaisiin verrattuna. Nuoremmat olivat hieman useammin myös sitä mieltä, että ovat aktiivisia ja pärjäävät elämässä hyvin.

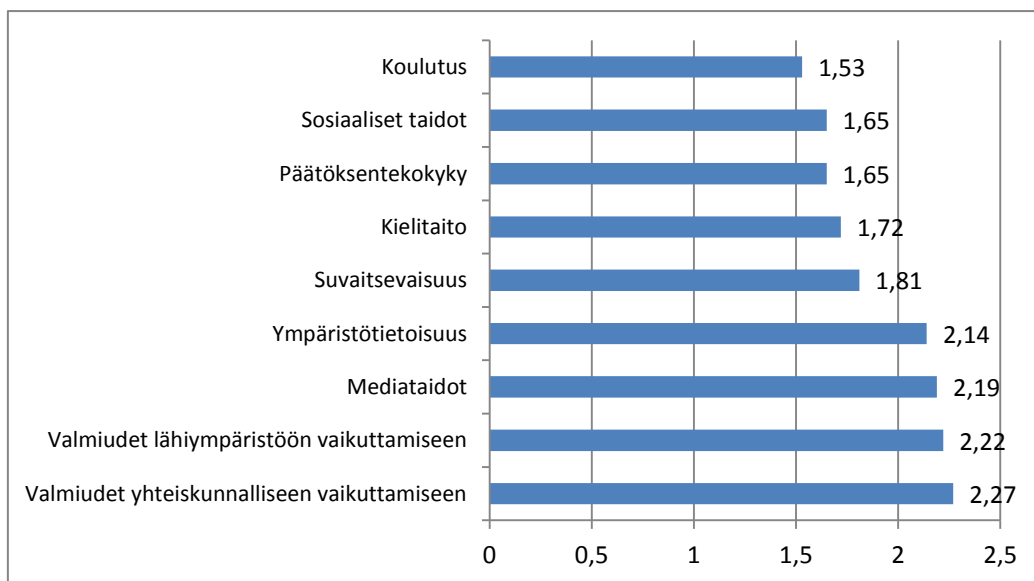
Kuvio 20. Minkälainen ihminen olet? Vastausten keskiarvot

Katse tulevaan

Kyselyn viimeisessä, tulevaisuusosiossa, selvitettiin lasten ja nuorten ajatuksia siitä, kuinka tärkeiksi he kokevat eri asioita elämässä pärjäämisen kannalta, mitä he odottavat elämältään ja millaiseksi he ajattelevat tulevaisuutensa omalla kohdallaan. Lisäksi 9.-luokkalaisilta tiedusteltiin, mitä he aikovat tehdä peruskoulun jälkeen, mitä heidän vanhempansa toivoisivat heidän tekevän ja missä he haluaisivat asua kymmenen vuoden kuluttua. Elämässä pärjäämisen kannalta tärkeiksi koetut asiat kysymyspatteristo on mukailtu Nuorisobarometrin (Myllyniemi, 2008) kyselylomakkeesta.

Kuviossa 21 esitetään vastaajien arviot erilaisista elämän kannalta tärkeistä asioista keskiarvojakaumin. Vastausvaihtoehdot olivat 1=erittäin tärkeä – 5= ei lainkaan tärkeä. Tärkeimmäksi asiaksi nostettiin koulutus. Tärkeäksi määrittyivät myös sosiaaliset taidot ja päätöksentekokyky. Keskimäärin kaikki luetellut asiat koettiin tärkeiksi, mutta

vähiten painoarvoa elämässä pärjäämisen kannalta koettiin olevan yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen liittyvillä valmiuksilla.

Kuvio 21. Elämässä pärjäämisen kannalta tärkeiksi koetut asiat keskiarvoin

Sukupuolten välillä ei arvostuksissa ollut eroa, mutta ikäluokat erosivat jonkin verran toisistaan. Esimerkiksi 37 prosenttia kuudesluokkalaisista piti ympäristötietoisuutta erittäin tärkeänä, yhdeksäsluokkalaisista ainoastaan 24 prosenttia. Heistä sen sijaan kuusi prosenttiyksikköä enemmän (56 %) piti sosiaalisia taitoja erittäin tärkeänä, 6.-luokkalaisista 50 prosenttia. Myös kielitaidon merkityksen suhteen syntyi suuri ero: 6.-luokkalaisista 54 prosenttia piti sitä erittäin tärkeänä, 9.-luokkalaisista 42 prosenttia. On hyvä ottaa huomioon se, että kyseessä olevat asiat ovat erityisesti kuudesluokkalaisille vielä osittain vaikeasti hahmotettavia, joten eroja ei ole ikäluokkien välillä syytä suuresti korostaa.

Vanhempien toiveella on merkitystä sille, mitä nuori aikoo tehdä peruskoulun jälkeen. Asiaa selvitettiin kyselyssä kahdella erillisellä kysymyksellä: ”Mitä aiot tehdä peruskoulun jälkeen?” ja ”Mitä uskot, että vanhempasi toivoisivat sinun tekevän peruskoulun jälkeen?” Väittämät ristiintaulukoitiin, ja tulokset ovat esillä taulukossa 17.

Taulukosta selviää, että vanhempien toive toteutuu erityisesti lukion ja ammattikouluun hakeutuvien nuorten parissa. Ammattikouluun ilmoittaa menevänsä noin 90 prosenttia niistä, joiden vanhemmat toivovat heidän menevän ammattikouluun. Lukion suhteen vanhempien toive toteutuu noin 80-prosenttisesti. Nuorten aikomukset ja vanhempien toiveet eivät aina kohtaa. Esimerkiksi niiden vanhempien, jotka toivovat lapsensa menevän kansanopistoon, toiveen toteuttaa nuoren oman arvion perusteella vain kahdeksan prosenttia. Puolet näistä nuorista aikoo mennä lukioon, viidennes ammattikouluun. Mielenkiintoinen on myös tulos,

jossa nuori ei tiedä vanhemman toivetta. Näistä kolmannes nimittäin ei itsekään tiedä, mitä aikoo tehdä peruskoulun jälkeen.

Taulukko 18. Yhdeksäsluokkalaisten tulevaisuudensuunnitelmat peruskoulun jälkeen. (%)

Vanhempien toive	Oma aikomus						
	Lukio	Ammatti- koulu	Kansan- opisto	Mennä töihin	Muu	Elää avustuksilla	En tiedä
että menisin lukioon	78	14	0	0	1	0	7
että menisin ammattikouluun	2	91	0	1	1	0	5
että menisin kansanopistoon	54	23	8	0	0	15	0
että menisin töihin	13	46	4	21	4	4	8
että tekisin jotain muuta	9	30	4	0	22	26	9
En tiedä	21	43	1	0	1	4	29

Kuudes- ja yhdeksäsluokkalaisten elämänodotukset ovat hyvin perinteiset. Kysymyksessä vastaajat saivat merkitä kaikki itseensä sopivat vaihtoehdot, joiden valinnat ovat alla olevassa taulukossa esitettyinä. Suurin osa heistä halusi olla terveitä, saada oman asunnon ja perheen. Matkustamisen ja pysyvän työsuhteen saaminen oli niin ikään enemmistölle tulevan elämän odotuksia. Varakkuus oli alle puolella listattuna. Vähäinen kiinnostus politiikkaa kohtaan tulee esiin myös tässä kuten aiemmassa politiikkaa ja yhteiskunnallista vaikuttamista käsitelleessä luvussa (luku 5).

Taulukko 19. Odotuksia elämältä prosentuaalisin osuuksin. (%)

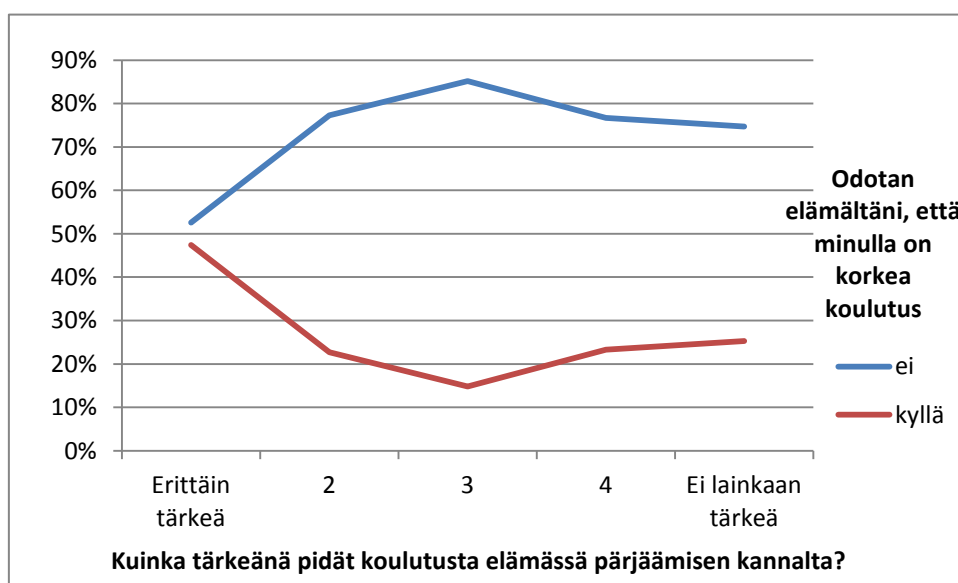
	Tytöt	Pojat
Olen terve	84	75
Oma asunto	81	75
Oma perhe	81	75
Matkustaminen	72	60
Pysyvä työsuhde	68	64
Olen varakas	46	49
Pidetään hyvännäköisenä	42	35
Korkea koulutus	39	34
Arvostettu asema yhteiskunnassa	18	19
Saavuttanut julkisuutta	18	22
Mukana politiikassa	4	5

Yllä olevan listauksen alapäähän sijoittuu korkea koulutus. Alle 40 prosenttia niin tytöistä kuin pojista on laittanut sen elämänodotukseksi. Tulos on sikäli hämmäntävä, että aiemmassa osiossa (kuvio 21) koulutus arvioitiin tärkeimmäksi asiaksi elämässä pärjäämisen kannalta. Vaihtoehdot tosin eroavat hieman toisistaan: taulukossa 18 kysyttiin korkeasta koulutuksesta, kuviossa 21 kyse oli koulutuksesta yleensä. Näiden kahden suhdetta toisiinsa on lisäselvitetty ristiintaulukoimalla kyseiset muuttujat.

Kuviossa on esitetty kahtena viivana vaihtoehdot ”kyllä” ja ”ei”. Niistä vastaajista, jotka pitivät koulutusta elämässä pärjäämisen kannalta erittäin tärkeänä, vain 47 prosenttia odottaa elämältään korkeaa koulutusta, suurin osa ei sitä odota. Toisaalta niistä, jotka eivät pitäneet koulutusta lainkaan tärkeänä, 25 prosenttia odottaa olevansa korkeasti koulutettu jossain elämänsä vaiheessa.

Tulos kertoo ennen kaikkea siitä, että lasten ja nuorten on vaikea arvioida tulevaisuuttaan hyvin yksiselitteisesti. Erityisesti silloin, kun vaihtoehtoiksi annetaan omaan elämään läheisesti liittyviä vaihtoehtoja (esim. terveys), on luontevaa, että ne nousevat tärkeysjärjestyksessä ohi lasten ja nuorten välittömästä elinpiiristä kauempana olevista asioista. Näitä ovat esimerkiksi elämän odotukseen liittyvät muut, ehkä vieraammat asiat, kuten politiikka ja yhteiskunnallisesti arvostettu asema.

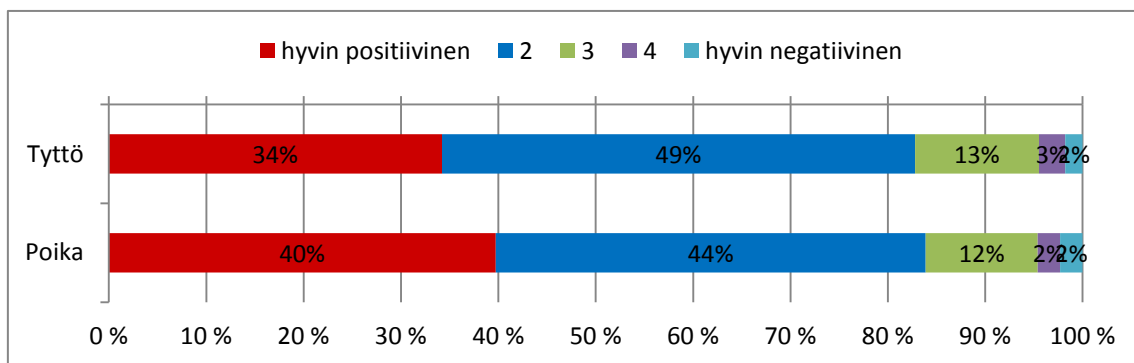
Toisaalta vastaukset kertovat ehkä myös siitä, mistä yhteiskunnassa keskustellaan. Koulutus on jatkuvasti mediana agendalla, suomalaista koulutusjärjestelmää ylistetään kansainvälisesti (Helsingin Sanomat 2012), mutta samaan aikaan kansallisessa keskustelussa kyseenalaistetaan esivallan kasvatusajattelua ja tehokkuutta (Tossavainen 2013).

Kuvio 22. ”Odotan elämältäni, että minulla on korkea koulutus” suhteessa koulutuksen arvostamiseen elämässä pärjäämisen kannalta.

Yhdeksäsluokkalaisilta tiedusteltiin, jos heillä olisi mahdollisuus valita, missä he haluaisivat asua kymmenen vuoden kuluttua. Viidennes haluaisi asua nykyisessä asuinpaikassaan ja saman verran ulkomailla. Kaupunkiasuminen koettiin mielekkäämmäksi vaihtoehdoksi kuin maaseutu: 16–18 prosenttia yhdeksäsluokkalaisista valitsisi asuinpaikakseen joko keskisuuren tai suuren kaupungin. Maaseutu houkuttelisi vain kuutta prosenttia.

Kyselylomakkeen lopussa vastaajalapsilta ja -nuorilta tiedusteltiin, miten he näkevät tulevaisuuden omalla kohdallaan. Suurin osa tytöistä ja pojista ajatteli tulevaisuuden myönteiseksi. Hyvin kielteisenä sen näki vain kaksi prosenttia molemmista ryhmistä.

Kuvio 23. Suhtautuminen tulevaisuuteen sukupuolen mukaan (%)

Vaikuttaa siis siltä, että sekä Varsinais-Suomen että Satakunnan kuudes- ja yhdeksäsluokkalaiset suhtautuvat tulevaisuuteen pääosin myönteisesti.

11 YHTEENVETO

Raportti on kooste syksyllä 2010 Varsinais-Suomessa ja Satakunnassa tehdystä kyselytutkimuksesta, jossa kerättiin laajasti tietoa maakuntien 6.- ja 9.-luokkalaisilta lapsilta ja nuorilta. Aihealueet, joiden tuloksia raportissa esiteltiin, liittyivät vapaa-aikaan, koulumaailmaan, poliittiseen ja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen, terveyteen, turvallisuuteen ja tiedonkulkuun sekä lasten ja nuorten arvioihin itseensä liittyvissä asioissa ja heidän tulevaisuudenodotuksiinsa.

Analyysit osoittivat, että sukupuolten välillä on tietyissä asioissa eroja. Näitä ovat esimerkiksi omaan ulkonäköön ja itseen liittyvissä teemoissa, joissa tytöt osoittautuvat poikia kriittisemmiksi ja kielteisemmiksi. Toisaalta pojat osoittavat hieman tyttöjä enemmän kiinnostusta politiikkaa kohtaan, ja heitä myös vie tietokoneaailma tyttöjä enemmän. Ikä vaikuttaa myös luonnollisesti siihen, miten asioihin suhtaudutaan. Perheen merkitys on vielä alakoululaisille selvä ykkönen, kun mietitään sitä, kenelle lapsi voi kertoa huolistaan tai tärkeistä asioista. Yläkoulussa kavereiden merkitys kasvaa, ja asioita jaetaankin selvästi mieluummin kavereiden kuin perheen tai vanhempien kanssa.

Vanhemman sosiaaliluokalla ei ollut vaikutusta siihen, miten vastaukset jakautuivat. Tulokset osoittavat näin ollen, ettei vanhemman ammattiasema näyttäyty useinkaan määräävänä tekijänä lapsen elämänvalintojen, mielipiteiden tai käsitysten taustalla. Toisin sanoen luokkayhteiskuntapuheet eivät ainakaan suoralta kädeltä saa vahvistusta Nuoret luupin alla -aineistosta.

Raportin tulokset osoittavat muun muassa sen, että nuoret viettävät runsaasti (vapaa)aikaansa ruudun ääressä. Se nousi yleisimmäksi nuorten nimeämistä päivittäisistä vapaa-ajan toiminnoista. Vapaa-ajan tietokoneen käyttö painottuu viihdekäyttöön, koulutöihin tietokonetta käytetään vähemmän ja määrä laskee iän myötä. Internetin yhteisöpalvelujen käyttö on lisääntynyt huimasti vuodesta 2008 vuoteen 2010 molemmissa ikäluokissa Varsinais-Suomessa. Sosiaalinen media haastaakin monet perinteiset vapaa-ajan viettotavat, kuten lukemisen ja radion kuuntelemisen, vapaa-ajan mielenkiinnon kohteina. Toisaalta radion tai musiikin kuuntelu on helposti tuotavissa osaksi internetin käyttöä, ja monelle lapselle ja nuorelle se onkin itsestään selvä toiminto. Voisikin ajatella, että internet ei välttämättä vähennä, vaan päinvastoin voi myös lisätä musiikin kuuntelumahdollisuuksia ja internetradion käyttöä. Kyselyssä ei kuitenkaan selvitetty tätä vaihtoehtoa erikseen.

Lapset ja nuoret kaipaavat lisää vapaa-ajanviettopaikkoja ja harrastusmahdollisuuksia. Näitä ovat mm. toiveet uimahallista tai elokuvateatterista. Myös ostoskeskuksia ja

muita ostosmahdollisuuksia listattiin toiveiden kärkeen. Maaseudun lapset ja nuoret kokivat selvästi useammin puutteita asuinpaikkansa vapaa-ajanviettomahdollisuuksissa. Tulos on ymmärrettävä, sillä maaseudulla pitkät etäisyydet rajoittavat lasten ja nuorten itsenäistä ja omaehtoista hakeutumista harrastusten äärellä. Myöskään kauppakeskuksia, elokuvateattereita tai esimerkiksi diskoja ei maaseudulla asuvien lähietäisyydeltä tavallisesti löydy.

Lapset ja nuoret viettävät suuren osan ajastaan koulussa. Näin ollen sillä, miten kouluun suhtaudutaan ja miten siellä viihdytään, on merkitystä sekä lasten ja nuorten arjessa tässä ja nyt, mutta myös tulevaisuuden suunnitelmien kannalta. Raportin tulosten valossa suurin osa oppilaista kokee koulun tunnelman positiivisena, mutta yli viidesosa kertoi koulussa esiintyvän kiusaamista. Ikä vaikuttaa koulusuhteeseen: kuudesluokkalaiset suhtautuvat kouluun liittyviin asioihin yhdeksäsluokkalaista myönteisemmin. Eräs tärkeimmistä asioista on se, että oppilaiden vaikutushalu ja -mahdollisuudet eivät kohtaa. Osallisuudesta ja osallistamisesta koulumaailmassakin puhutaan paljon, mutta kyselyn 6.- ja 9.-luokkalaiset eivät kokeneet tullessa kuulluiksi. Tulos kertoo siitä, että vaikka mahdollisuuksia vaikuttamiseen annetaan, eivät toiveet toteudu.

Paljon on siis vielä kehitettävää koulutyön vuorovaikutuksen ja osallistamisen saralla. Eräänlaisena suosituksena voisi nostaa esiin sen, että oppilaat tarvitsevat mahdollisuuksia kehittää itselleen tärkeiksi kokemiaan asioita, muitakin kuin oppiaineisiin liittyviä. Esimerkiksi koulupäivän tai jopa kouluviikon voisi käyttää tavalla, jossa keskitytään oppilaiden omien mielenkiinnon kohteiden tai vahvuuksien esille tuomiseen ja mietittäisiin opettajan tuella, miten niitä voi toteuttaa. Vuorovaikutusta, osallistamista ja oppimista, joka sopii opetussuunnitelmaan, voi olla myös se, että saa luvan kanssa puuhastella kouluaikana oman harrastuksensa parissa, vaikkapa mopoa korjaten, teknisen työn opettajan johdossa. Näin myös ne, jotka eivät pääse esiin hyvillä arvosanoilla tai aktiivisina tuntitoimijoina normaalissa koulun arjessa, saivat mahdollisuuden tuoda esiin omat vahvuutensa muulla tavoin.

Yhteiskunnallista vaikuttamista ja mielenkiintoa politiikkaan mitattiin monipuolisesti. Kuten monet aiemmatkin raportit ovat osoittaneet, lapsilla ja nuorilla on vähänlaisesti intoa osallistua yhteiskunnallisiin asioihin. Yhtäältä kuudesluokkalaisten näitä asioita ovat vielä vieraita, mutta toisaalta selvää on, etteivät poliittiset ja yhteiskunnalliset asiat kiinnosta lapsia ja nuoria. Osittain se johtuu siitä, että niistä ei tiedetä, joka johtaa kiinnostuksen puutteeseen. Mutta tuloksista kävi myös esiin se, että turhaantumista esiintyy: lapset ja nuoret eivät usko, että sillä, mitä mieltä he ovat, olisi jotain vaikutusta.

Kiinnostus ja vaikutushalu yhteiskunnallisiin asioihin on sukupuolittunutta. Tytöt osallistuvat poikia useammin yhteiskunnalliseen toimintaan, yhdeksäsluokkalaisten

tytöt toimivat esimerkiksi useammin yhdistysten vapaaehtoisina rahankerääjinä. Toisaalta vähäisestä politiikasta kiinnostuneiden joukosta poikia löytyy enemmän. Pojilla on myös tyttöjä suuremmat vaikutushalut oman asuinpaikkansa asioihin. Asiat, joihin lapset ja nuoret halusivat vaikuttaa liittyvät pääosin kouluun ja vapaa-aikaan, niihin elinpiireihin, joissa arkea vietetään. Kuten jo aiemmin todettu, pitäisikin lapset ja nuoret ottaa mukaan selvästi nykyistä useammin suunnittelemaan ja toteuttamaan omaa elämäänsä koskevia asioita ja toimintoja.

Vapaa-aikaosion tulokset osoittivat, että tietokoneen ja muiden viihdettä tarjoavien sähköisten medioiden parissa kuluu paljon lasten ja nuorten vapaa-ajasta. Näin ollen ei olekaan yllätys, että nettimaailma tarjoaa myös nopeimman tiedonkulun reitin. Lapset ja nuoret kokevat saavansa helpoiten tietoa internetistä ja pojat hakevat sieltä tietoa tyttöjä enemmän. Yllättävä oli sen sijaan tulos, jonka mukaan yhdeksäsluokkalaiset eivät koe saavansa riittävästi tietoa peruskoulun jälkeisiin elämänvalintoihin liittyvissä asioissa. Kyse ei tällöin ole netin tarjoamista tiedoista, vaan koulun tiedonkulun ja osittain opetuksen ongelmassa.

Tulokset lasten ja nuorten yhteisestä ajankäytöstä vanhempiensa kanssa osoittavat varsin yksiselitteisesti, että lapset ja nuoret tekevät arkisia asioita vähänlaisesti yhdessä vanhempiensa kanssa. Yhdessä tekemisen määrä noudattaa samaa suuntaa kaikissa mitatuissa asioissa: jos läksyjä tai kotitöitä tehdään vain harvoin yhdessä tai tärkeistä asioista ei juurikaan yhdessä puhuta, niin myös yhdessä ruokaileminen on vähäistä. Toisin sanoen, vanhempien kanssa yhdessä vietetty aika lisää myös yhteisten ruokailuhetkien määrää. Ruokailemista tarkasteltiin raportissa erikseen, sillä ”Perheen yhteinen ateria on paitsi terveellistä ja nautittavaa ruokailua, myös tärkeä osa lapsen perusturvallisuutta ja elämän oppitunti” (Käydään pöytään 2012). Ruokapöydässä vaihdetaan sekä päivän kuulumiset, että luodaan perheen sisäistä ruokakulttuuria ja rauhoitutaan.

Raportin terveydentilaa ja ulkonäköasioita selvittänyt osa kertoi aiempien tutkimustulosten tapaan sukupuolittuneen suhtautumistavan omaan terveydentilaan. Vaikka valtaosa lapsista ja nuorista kokee terveydentilansa hyväksi, tarkempi analyysi osoittaa, että tytöt ovat selvästi poikia tyytymättömämpiä ulkonäköseikkoihin. Tyytymättömyys myös kasvaa iän myötä siten, että yhdeksäsluokkalaiset tytöt suhtautuvat kaikkein kielteisimmin esimerkiksi omaan painoonsa ja ulkonäköönsä.

Raportin päihteiden käyttöä selvittävä teema-alue osoitti, että tytöt käyttävät sekä tupakkatuotteita että alkoholia poikia useammin. Kaikista yhdeksäsluokkalaisista alkoholia käyttää säännöllisesti lähes 40 prosenttia. Alkoholinkäyttöön vaikuttaa voimakkaasti vanhempien suhtautuminen lapsensa alkoholin käyttöön. Vanhempien salliva asenne alkoholia kohtaan oli yhteydessä nuoren lisääntyneeseen alkoholinkäyttöön.

Työelämään liittyvissä tuloksissa selvisi, että pojat saavat kesätyöpaikan tyttöjä helpommin. Yhdeksäsluokkalaiset pojat myös hakevat töitä tyttöjä aktiivisemmin. Palkkatyö on säilyttänyt asemansa ensisijaisena työn muotona: se houkuttelee nuoria yhä yrittäjyyttä useammin. Vanhempien yrittäjyystausta kuitenkin vaikuttaa yrittäjyysaikomuksiin, sillä jos perheessä on yrittäjävanhempi, lisää se lapsen tai nuoren halukkuutta toimia yrittäjänä tulevaisuudessa.

Raportin varsinaissuomalaiset ja satakuntalaiset nuoret ovat pääosin elämäänsä ja itseensä tyytyväisiä, ja myös heidän elämänodotuksensa ovat hyvin perinteiset: toiveena terveyttä, oma perhe ja pysyvä työsuhde. Tärkeiksi koettujen asioiden joukosta itseensä tyytyväisyys nostettiin muita vaihtoehtoja tärkeämmäksi. Tyytyväisyys itsen ja itsensä hyväksyminen tukevat hyvää itsetuntoa (Terveysnetti 2011). Myös tulevaisuuteen suhtautuminen on varsin myönteinen, valtaosa vastaajista suhtautui tulevaisuuteensa luottavaisin mielin.

Nuoret luupin alla -tutkimus on osoittanut, että Länsi-Suomessa kasvaa monella tavalla terve ja asioihin kiinnostuneena suhtautuva sukupolvi. Raportin tulokset osoittavat, että nuorten tai lasten asenneilmapiirissä tai valinnoissa ei ole ehkä niin paljon korjattavaa kuin usein ajatellaan. Sen sijaan viesti muutoksesta on syytä ohjata aikuisille, niille kaikille tahoille, jotka lasten ja nuorten kanssa ovat tekemisissä. Lapsilla ja nuorilla on valmiuksia ja halua kehittää omaa elinpiiriään ja kehittyä myös omana itsenään. Aikuisten tehtävänä on tarjota heille mahdollisuuksia ja tukea.

LÄHTEET

Dolan, P. – Peasgood, T. – White, M. (2008) Do we really know what makes us happy? A review of the economic literature on the factors associated with subjective well-being. *Journal of Economic Psychology* 29, 94–122.

Haanpää, L. – Matarma, T. – af Ursin, P. (2012) Kouluikäisten liikuntasuhde luupin alla. Kyselytutkimus 6.- ja 9.-luokkalaisille. Turun Lapsi- ja nuorisotutkimuskeskuksen julkaisuja 3/2012. Turun yliopisto: Turku. (pdf)

Haanpää, L. – Tuppurainen, S. (2012) Nuoret yrittävät – vastuullisuus, joustavuus ja mahdollisuudet yrittäjyydessä. Nuorisotutkimusseuran /Nuorisotutkimus-verkoston julkaisuja 122.

Haanpää, L. – Ehrs, C. – Tiensuu-Tsiopoulos, M. – Lagström, H. – Kaljonen, A. (2009) Nuoret luupin alla – koulukysely: 6.- ja 9.-luokkalaisten hyvinvointi, osallisuus ja vaikutusmahdollisuudet Varsinais-Suomessa. Turun Lapsi- ja nuorisotutkimuskeskuksen julkaisuja 1/2009, Turun yliopisto: Turku. (pdf)

Helsingin Sanomat (2012) Suomi ohitti Ruotsin kilpailukykyvertailussa. Suomi on vertailussa maailman kolmanneksi kilpailukykyisin maa. Helsingin Sanomat. 6.9.2012.

Karvonen, S. 1998. Itsensä toteuttaminen. Teoksessa E. Hermanson, S. Karvonen & H. Sauli (toim.) Lasten ja nuorten hyvinvointi ja terveys Suomessa - Valtakunnalliset trendit 1990- luvulla, osa 2. Stakes. Tilastoraportti 13/ 1998, 110- 121.

Käydään pöytään (2012) Ruokailu lapsen kanssa.
<http://www.kaydaanpoytaan.fi/ruokatunti/yhdessa-syominen-on-elaman-oppitunti.php>

Myllyniemi, S. 2008. Mitä kuuluu? Nuorisobarometri 2008. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura & Nuorisosian neuvottelukunta: Helsinki.

Lasten terveys LATE-tutkimuksen perustulokset lasten kasvusta, kehityksestä, terveydestä, terveystottumuksista ja kasvuympäristöstä (2010) P. Mäki, T. Hakulinen-Viitanen, R. Kaikkonen, P. Koponen, M.-L. Ovaskainen, R. Sippola, S. Virtanen, T. Laatikainen LATE-työryhmä (toim.) 2/2010. Helsinki.

Nivala, E. – Saastamoinen, M. 2007. Nuorisokasvatuksen teorian kohde ja konteksti. Teoksessa E. Nivala & M. Saastamoinen (toim.) Nuorisokasvatuksen teoria: Perusteita ja puheenvuoroja. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 8–28.

Nuorisoasiain neuvottelukunta Nuora 2011. Raportti lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman 2007–2011 toteutumisesta. Valtion nuorisoasiain neuvottelukunnan julkaisuja nro 44.

OKM 2011. Lasten hyvinvoinnin kansalliset indikaattorit. Tavoitteena tietoon perustuva lapsipolitiikan johtaminen. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2011:3.

Nuoret ja ääni – Nuoret eduskuntavaaleissa 2011 Jussi Ronkainen (toim.) (2012) Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 125, sarja: Hybridi & Valtion nuorisoasiain neuvottelukunta, julkaisuja 45. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura & Valtion nuorisoasiain neuvottelukunta.

Suomen virallinen tilasto, SVT (2010) *Työssäkäynti. Ammatti ja sosioekonominen asema 2009* [verkkajulkaisu].

http://www.tilastokeskus.fi/til/tyokay/2009/01/tyokay_2009_01_2011-04-04_tie_002_fi.html. (viitattu 4.1.2013.)

Suomen virallinen tilasto (SVT) 2010. Perheet. Liitetaulukko 3. Lapsiperheet tyypeittäin 1950–2010. Helsinki: Tilastokeskus http://www.stat.fi/til/perh/2010/perh_2010_2011-05-27_tau_003_fi.html [viitattu 7.7.2011].

Suoninen A. – Kupari P. – Törmäkangas K. (2010): Nuorten yhteiskunnalliset tiedot, osallistuminen ja asenteet. Kansainvälisen ICCS 2009 -tutkimuksen päätulokset. Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos.

Terveysnetti (2011) Tyytyväisyys itseen ja elämään.

http://terveysnetti.turkuamk.fi/Tyoikaisten/positiivinen_mielenterveys/positiivinen_mielenterveys/tyytyvaisuus_itseen.html

Tossavainen, T. (2013) Tekniikka ei saa olla kouluissa itsetarkoitus. Vieraskynä. Helsingin Sanomat. 24.1.2013.

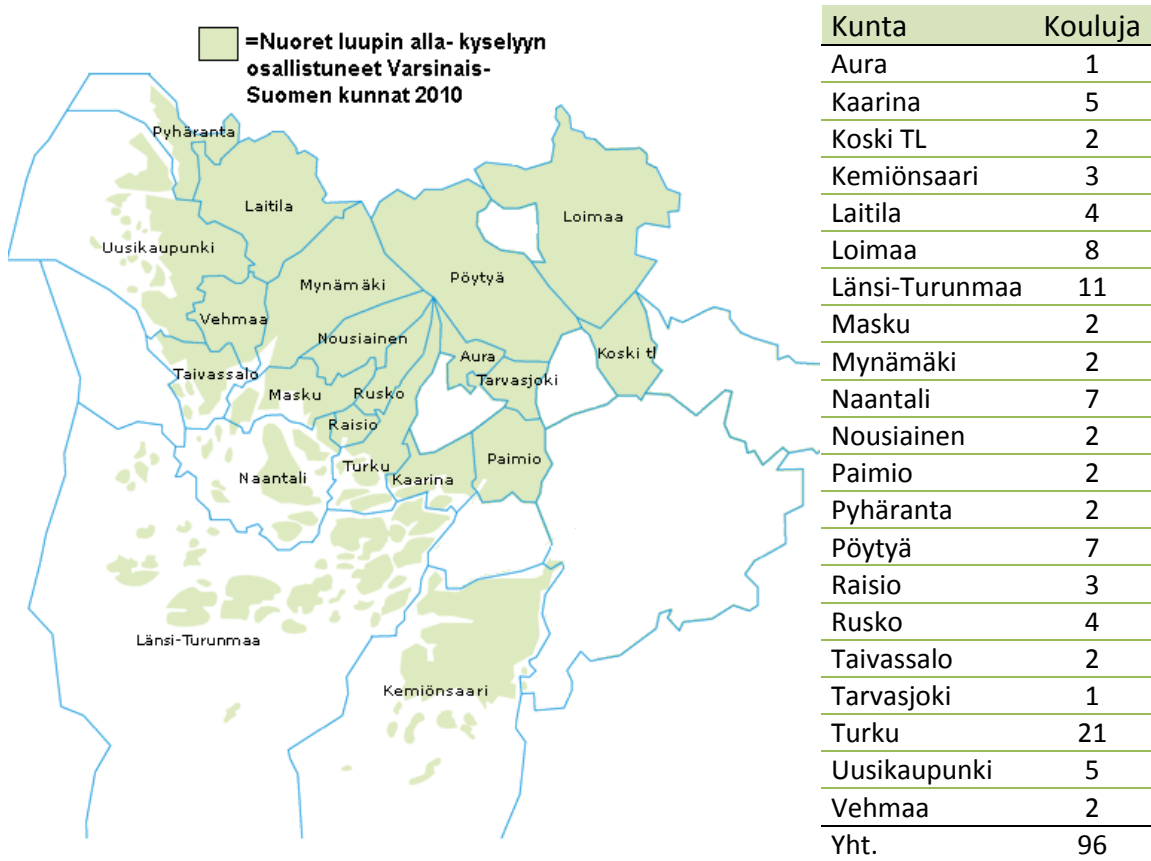
Työ- ja elinkeinoministeriö. Työttömyystietoja maakunnittain keskimäärin vuonna 2010. <http://www.tem.fi/files/29078/maakun2010.pdf> [viitattu 17.8.2011].

Julkaisematon teos

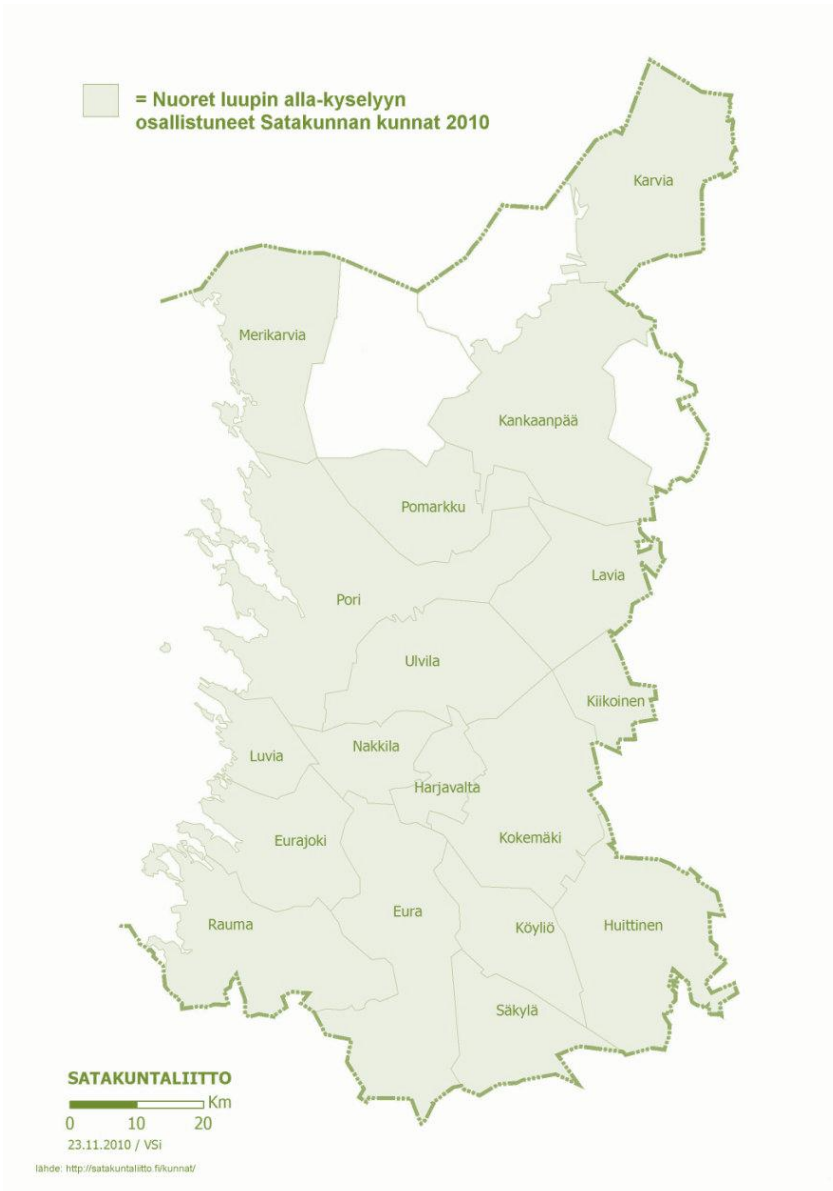
Sipilä, K. (2012) Peruskoulunsa päättävien koulukokemukset ja tulevaisuuden suunnitelmat luupin alla Varsinais-Suomessa ja Satakunnassa. Pro gradu -työ: Turun yliopisto, kasvatustiede.

LIITTEET

Liite 1a: Varsinais-Suomesta tutkimukseen osallistuneet kunnat, koulut ja oppilasmäärät

Liite 1b: Satakunnasta tutkimukseen osallistuneet kunnat, koulut ja oppilasmäärät

Kunta	Kouluja
Eura	6
Eurajoki	6
Harjavalta	1
Huittinen	4
Kankaanpää	4
Karvia	4
Kiikoinen	1
Kokemäki	6
Köyliö	1
Lavia	1
Luvia	1
Merikarvia	1
Nakkila	1
Pomarkku	2
Pori	17
Rauma	13
Säkyä	3
Ulvila	2
Yht.	74

Liite 2: Vastaajien ilmoittama vanhempien pääasiallinen toiminta

	Äiti		Isä	
	N	%	N	%
Työskentelee	4090	78	4151	81
Opiskelee	212	4	62	1
Äitiyslomalla/isyyslomalla	117	2	8	0,2
Työtön	290	6	173	3
Eläkkeellä/varhaiseläkkeellä	53	1	113	2
Sairaslomalla	95	2	76	2
Jotain muuta	149	3	153	3
En tiedä	225	4	419	8
Yhteensä	5231	100	5155	100